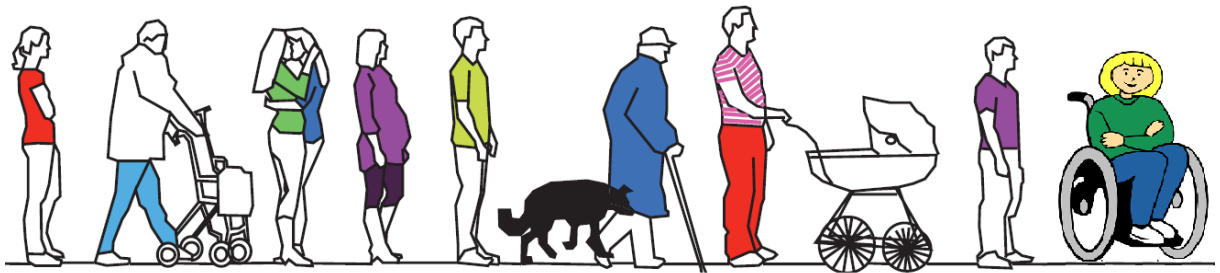

Ett jämlikt och jämställt Örebro län

för alla - inte bara för de rikaste

Verksamhetsplan med budget 2019

och planeringsförutsättningar för 2020 - 2021

Vänsterpartiet Region Örebro län

Beslutsförslag till budget

Regionstyrelsen föreslår Regionfullmäktige att besluta:

- att anta Vänsterpartiets förslag till verksamhetsplan med budget 2019 och planeringsförutsättningar 2020-2021
- att fastställa skattesatsen för år 2019 till 11,55 kronor
- att justera ner bidraget till Örebro flygplats AB
- att sänka partistödet samt arvoden till förtroendevalda
- att inga höjningar sker på patientavgifter under år 2019
- att införa gratis TBE-vaccinering till barn upp till 19 år
- att kraftigt förkorta väntetiderna till BUP, Barn- och ungdomspsykiatri
- att primärvården tar ett samlat ansvar för att hålla ihop vården för individer med stort vårdbehov och de som lider av psykisk sjukdom/ohälsa
- att stärka den geriatriska kompetensen i vården
- att införa möjligheterna att skriva ut kultur på recept
- att öka arbetet med hbtq-certifiering och diplomering av fler verksamheter inom regionen
- att förstärka samarbetet med kommunerna kring missbruksvård
- att ta fram strategier för att stötta barn och unga som lever i missbrukande familjer
- att öka anslaget till Örebro Länsteater
- att inrätta ett idrottspris och ett idrottsstipendium
- att införa avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer under lågtrafik
- att införa resegaranti inom färdtjänst och sjukresor
- att utveckla och utöka anropsstyrd närtrafik i flera kommuner

- att sträva efter låga taxor inom kollektivtrafiken
- att göra en organisatorisk översyn och utvärdering av hela sjukvårdsorganisationen samt vidta konkreta åtgärder för att rätta till bristerna
- att se över behovet av primärvård i regionen där tillgängligheten är för låg
- att regionens två förlossningsavdelningar ska vara öppet dygnet runt, året runt
- att antalet vårdplatser utökas på alla tre akutsjukhus
- att öka samarbetet mellan specialistpsykiatrin, öppenspsykiatrin, primärvården och kommunerna för att stötta patienterna till rätt vård och behandling
- att hälso- och sjukvården ska stärka det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet med inriktning på de som har störst behov
- att hälsoklyftorna ska minskas genom att regionen genomför åtgärderna som tagits fram i handlingsplanen för folkhälsa och Kommissionens arbete för en jämlik och jämställd hälsa i Örebro län
- att öka arbetet med gender budgeting
- att ta fram tydliga strategier för hur mäns våld ska upptäckas och bemötas
- att fortsätta arbetet för att motverka diskriminering
- att alla verksamheter inom region Örebro län ska vara tillgängliga för alla invånare
- att tillgänglighetshinder inom kollektivtrafiken undanröjs
- att genomföra klimatsatsningar på bland annat landsbygden
- att ta fram en solcellsstrategi för att belysa möjliga fastigheter lämpliga för ökade solcellsinvesteringar
- att länets kulturella institutioner prioriteras
- att regionen säkerställer delaktigheten för de anställda i de egna verksamheterna

Innehåll

1.	Förord.....	6
2.	Vänsterpartiets grundläggande värderingar	8
3.	En offentlig och solidarisk vård	8
4.	Vården och välfärden behöver mer resurser	9
5.	In med med tilliten - ut med New Public Management	9
6.	Verksamhetsplan med budget 2019.....	10
6.1	Tio utmaningar	10
6.2	Mänskliga rättigheter.....	11
6.3	Könsperspektiv	12
6.4	Ett hållbart samhälle för alla	12
6.5	En jämlik och jämställd hälsa	13
6.6	Hälso- och sjukvård	15
6.7	Barn och ungdomars hälsa.....	20
6.8	Äldre med omfattande behov av vård och omsorg	21
6.9	God hälso- och sjukvård för funktionsnedsatta.....	22
6.10	Tandvård - en klassfråga.....	23
6.11	Medicinsk utveckling och digitalisering	23
6.12	Regional utveckling	24
6.13	Samhällsbyggnad	27
7.	Attraktiv arbetsköpare.....	30
8.	Ekonomi	32
9.	Särskilda satsningar	38
10.	Bilagor	41
11.	Investeringsbudget	45

1. Förord

Utgångspunkten för Vänsterpartiets budgetförslag 2019-2021 i Region Örebro län är ett sammanhållet län, jämlikt och jämställt grundat på social rättvisa och delaktighet. Vi vill bidra till att öka den sociala och ekologiska hållbarheten i länet, där alla invånare har rättvis tillgång till gemensamma resurser. Vänsterpartiets vision är att ha en region som håller ihop och där klyftor i ekonomi och hälsa minskar kraftigt.

Forskning visar att alla tjänar på det jämlika samhället. I en skattefinansierad vård ska behoven styra och inte plånboken. Verksamheterna ska i möjligaste mån planeras och bedrivas i regionens egen regi, finansieras gemensamt genom skatteintäkter och i mindre grad genom egenavgifter.

Det bedrivs en sjukvård med hög kvalitet, men det finns samtidigt stora brister och utmaningar. Väntetiderna till besök och behandling är alldeles för långa och ojämnt fördelade i regionen. Det största problemet är bristen på goda arbetsvillkor som gör att sjukvården kan behålla och rekrytera nödvändig och kompetent personal.

I vårt budgetförslag lyfter vi de områden vi särskilt vill värna, där vi vill göra satsningar.

Vi satsar mer pengar inom primärvården och psykiatrin för att bygga sjukvården underifrån med hög tillgänglighet dygnet runt. Med mer vård i primärvården kommer trycket på sjukhusen att minska och leda till minskade överbeläggningar och köer. Det ger en omställning även till mer förebyggande arbete.

Vi har prioriterat en fortsättning av de låga patientavgifterna för undersökningar och behandlingar. Människor med sämst ekonomiska förutsättningar ska inte tvingas att välja mellan att lägga sina pengar på vård eller på mat för dagen. Vi anser det vara en självklarhet i ett solidariskt samhälle.

I vårt län ska det inte vara en klassfråga att kunna skydda sitt barn mot sjukdomar. En TBE-infektion kan ge både allvarliga och bestående följder. Därför anser Vänsterpartiet det vara extra viktigt att skydda barnen som ofta leker och vistas i miljöer med mycket vegetation. Då övrig hälso- och sjukvård för barn är avgiftsfri ska barn inte behöva betala för vaccinering mot TBE.

Våld mot kvinnor är ett stort och allvarligt folkhälsoproblem. Här behövs ökad kunskap och tydliga strategier för hur mäns våld ska upptäckas och bemötas. De kvinnor som misshandlas ska få en bra vård och övrig hjälp som behövs. Män som misshandlar ska ges möjligheter till behandling för att ändra sitt beteende.

Andelen äldre i befolkningen blir allt större vilket leder till att fler hinner få fler sjukdomar och därmed behöver mer vård. I vårt län är det viktigt att stärka den geriatriska kompetensen och utbilda fler läkare med geriatrisk specialistkompetens för att få en jämlik vård av hög kvalitet i regionen.

Många människor med funktionsnedsättningar i vårt län upplever sin hälsa som dålig. Allmänt sett har denna grupp högre andel av de riskfaktorer som ökar risken för ohälsa. Inom vården måste det ges förutsättningar till riktade insatser för personer med funktionsnedsättningar och även i fortsättning ska vi ha avgiftsfria hjälpmedel för dessa.

Vänsterpartiet vill satsa på Länsteatern, som är en viktig del av välfärden, och anser att tillgången till kultur inte ska vara beroende av exempelvis klass, kön, funktionsnedsättning eller bostadsort. Alla ska ha tillgång till högklassig och professionellt framställd kultur samt möjlighet att själv få utöva olika former av kultur. Vi vill också inrätta ett idrottspris och idrottsstipendium för att uppmärksamma framgångsrika prestationer utförda av idrottsföreningar och eller enskilda idrottsutövare verksamma i Örebro län.

För att möta hotet om negativa klimatförändringar måste omställning ske inom transport-sektorn och en överföring från bilism till kollektivtrafik där det är möjligt. Förutsättningar för detta är framförallt en enkel och billig kollektivtrafik i hela länet utan ökade taxor.

Därför gör vi stora satsningar för att hålla nere taxorna för kollektivtrafiken och satsar även på avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer under lågtrafik i hela regionen. Vi vill utveckla och utöka anropsstyrd kollektivtrafik i fler kommuner.

Vi satsar på resegaranti inom serviceresor, d.v.s. färdtjänst och sjukresor. För oss är det självklart att det ska vara samma regler oavsett vilken kollektivtrafik vi använder.

Medarbetarna är de viktigaste ambassadörerna för att trygga framtidens kompetensbehov. Den som får uppskattning och förtroende har förutsättningar att göra en bra arbetsinsats. En god arbetsmiljö handlar om rimliga arbetsscheman med möjlighet till återhämtning och därmed minskad stress. Vi vill se fler verksamheter som prövar arbetstidsförkortning.

På regionens arbetsplatser ska det råda nolltolerans mot hot och våld. Kränkande särbehandling och sexuella trakasserier ska identifieras och aktivt motarbetas.

Örebro 29 november 2018

Vänsterpartiet i Region Örebro län

Jihad Menhem

2. Vänsterpartiets grundläggande värderingar

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vår politik och verksamhet bestäms av vårt mål: att förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet. Vi är ett arbetarparti som vill ha ett samhälle befriat från förtryck. Ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där vi bygger vår egen framtid i frihet och samverkan.

Strukturer och förhållanden i det klassamhälle och det patriarkala samhälle vi lever i återspeglar sig även inom hälso- och sjukvården. Det är viktigt att dessa strukturer och dess konsekvenser synliggörs för att kunna förstås och åtgärdas. Detta gäller även inom kultur, fritid och kollektivtrafik, områden som också hanteras av Region Örebro län

Ett allvarligt hot mot den generella välfärden är den växande klyftan mellan stad och landsort. För Vänsterpartiet är det viktigt att hela regionen i Örebro län har möjlighet att leva och utvecklas. Människor måste ha tillgång till arbete, service, kollektivtrafik, utbildning, kultur, sjukvård och omsorg i hela regionen - och hela livet. För det krävs en fungerande regionalpolitik som möjliggör en sammanhållen och demokratisk samhällsutveckling.

3. En offentlig, solidarisk, öppen och demokratisk vård i egen regi

Vi slår vakt om en sammanhållen offentlig hälso- och sjukvård. Detta är garanten för att alla människor ska få tillgång till en sjukvård baserad på behov. Rätten till hälsa och sjukvård är grundläggande. Det är när samhället gemensamt tar ansvar för vården som behoven sätts i centrum. Den sammanhållna offentliga sjukvården är förutsättningen för en verksamhet utan gräddfiler där all vård ges efter behov.

Hälsa är ett bredare begrepp än frånvaro av sjukdom. Behoven, inte efterfrågan, ska vara styrande i alla våra prioriteringar. Därför är folkhälsa ett viktigt område.

Vänsterpartiet har alltid tagit bestämt avstånd från vinster i välfärden. När offentliga verksamheter läggs ut på privata aktörer riskeras den demokratiska insynen, de anställda riskerar försämrade och otryggare anställningsförhållanden. Även kvalitets- och utvecklingsarbetet riskerar att avstanna och kostnaderna tenderar att öka.

Privatisering av offentlig verksamhet är inte hållbara lösningar vare sig ur ekonomiskt eller demokratiskt perspektiv. Upphandlingar kan ibland vara nödvändiga men splittras verksamheter så blir det svårare att styra utveckling och att följa upp kvalitet och ekonomi.

Vänsterpartiet anser att all vård ska omfattas av offentlighetsprincipen och meddelarfriheten. Därför ska Region Örebro län vid upphandling av verksamheter ställa krav på kollektivavtal eller avtalsliknande förhållanden och att följsamhet till mänskliga rättigheter och förbud mot barnarbete ska finnas med som krav.

Vänsterpartiet Örebro län arbetar för en rättvis och jämlik vård. Vi vill stärka patientens inflytande och möjlighet att ställa krav på vårdgivarna att de finns där de behövs. En jämställd och jämlik sjukvård fördelar resurserna efter behov och utgår från ett hälsofrämjande och

förebyggande perspektiv. Endast så kan vi fortsätta att bygga solidarisk vård utifrån behov utan privata vinster.

4. Vården och välfärden behöver mer resurser

Hälso- och sjukvården har aldrig tagit emot och botat så många patienter som nu. Den medicinska utvecklingen går starkt framåt med nya läkemedel och nya behandlingsmetoder. Sjukvården fortsätter att bli allt mer specialiserad och varje nytt framsteg innebär i allmänhet stora kostnader. Trots de stora effektiviseringar som görs tack vare nya sätt att behandla är det troligt att kostnaden för hälso- och sjukvården kommer att öka. Samtidigt blir andelen äldre i befolkningen allt större vilket leder till att fler hinner få fler sjukdomar och därmed behöva mer vård. I vårt län ökar också befolkningen i sin helhet vilket kräver mer hälso- och sjukvård. Till det ska läggas de stora vårdköer som finns inom regionen idag. Sammantaget visar detta på att sjukvårdens kostnader kommer att öka och att dessa måste kompenseras genom ökade intäkter.

Stora om- och nybyggnationer som påbörjats kommer att genomföras. De är nödvändiga för god patientsäkerhet, bra arbetsmiljö och lägre energiförbrukning. Det innebär dock stora ökande hyreskostnader som måste kompenseras för att inte minska på vården.

Vänsterpartiet i region Örebro län har varit tydligt när det gäller behoven av nya resurser, vi ser helst en utökad finansiering genom höjda statsbidrag. Kommer inte sådana höjningar så återstår bara en höjning av landstingsskatten. Vi vet att befolkningen är villig att betala mer i skatt för en bra sjukvård för alla, i rätt tid och med bra kvalitet och vi kommer inte att tveka att föreslå höjningar för att klara vården.

Vi är inte villiga att höja avgifter då höjda avgifter slår mot de ekonomiskt svagaste grupperna. Vi anser att välfärden ska betalas via skatten, inte via den enskildes plånbok.

5. In med tilliten – ut med New Public Management

Under de senaste decennierna har det pågått en systematisk förändring av den svenska offentliga sektorns styrning och ledning. En styrningsmodell kallad New Public Management (NPM) har kommit att influera den demokratiska kontrollen i många regioner och kommuner, så även i Region Örebro län. NPM är en nyliberal ekonomisk teori för hur den offentliga sektorn skall styras. Under många år utgjorde den en politisk modetrend som tilläts påverka vår tidsanda, utan någon nämnvärd offentligt debatt.

Under de sista åren har NPM hamnat i blickpunkten för en kritisk granskning och offentlig debatt kanaliserad genom bl.a. tillitskommissionen. Från Vänsterpartiets sida välkomnar vi denna debatt och hoppas att den bidrar till att fasa ut NPM som styrsystem över all offentlig verksamhet. Människor med vårdbehov ska inte betraktas som ”kunder” som köper sig den vård man har råd med. Människor med vårdbehov är regionens invånare med vårdbehov och regionen har att bemöta det behovet på bästa sätt.

6. Verksamhetsplan med Budget

6.1 Tio utmaningar att söka lösningar på

- Vi ska ha ett samhälle för alla – inte bara för de rikaste.
- Vi ska ha en jämlik och jämställd hälso- och sjukvård.
- Vi ska ställa om hälso- och sjukvården genom att bygga ut den nära vården och fokusera mer på att förebygga ohälsa.
- Vi ska ge vården, framförallt primärvården och psykiatrin, tillräckliga resurser för att kunna uppnå både hög kvalitet och god tillgänglighet.
- Vi ska ha tre fullvärdiga akutsjukhus med två förlossningsavdelningar öppna året runt.
- Vi ska skapa en hållbar arbetsmiljö med mer inflyttande och delaktighet.
- Vi ska föra en grön politik för att lösa de stora klimatutmaningarna.
- Vi ska ha en aktiv och levande landsbygd.
- Vi ska ha ett rikt kulturliv tillgängligt för alla.
- Vi ska ha en tillgänglig och bra kollektivtrafik för alla, samt utveckla och utöka anropsstyrd trafik i hela länet.

Grunden för vår politik är att minska klyftorna. Genom Region Örebro läns olika verksamheter har vi möjlighet att påverka och det gör vi med målet att minska de ojämlika ekonomiska förhållandena och skillnaderna i utbildning, som bland annat leder till ojämlik hälsa.

Vi har i vårt budgetförslag prioriterat en fortsättning av de låga patientavgifter för undersökningar och behandlingar. Människor med sämst ekonomiska förutsättningar ska inte tvingas att välja mellan att lägga sina pengar på vård eller på mat för dagen. Även i fortsättning ska vi ha avgiftsfria hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. Vi anser det vara en självklarhet i ett solidariskt samhälle.

Män och kvinnor ska av hälso- och sjukvården behandlas jämställt. Alla har rätt till god vård, men när det gäller vården till människor på flykt och papperslösa tillgodoses den inte alltid. Därför prioriterar vi dessa sistnämnda grupper.

Vi satsar mer pengar inom primärvården och psykiatrin för att bygga sjukvården underifrån med hög tillgänglighet dygnet runt. Med mer vård i primärvården kommer trycket på sjukhusen att minska och leda till minskade överbeläggningar och köer. Det ger en omställning även till mer förebyggande arbete.

USÖ, Karlskoga och Lindesbergs lasarett, alla tre delarna, är viktiga i länets vårdverksamhet. Vi har varit med och gjort stora satsningar på att bygga ut och modernisera sjukhusen under alla åren. Med tre fullvärdiga akutsjukhus och två förlossningsmottagningar öppet dygnet runt, skapar vi trygghet och kontinuitet i vården.

En god arbetsmiljö handlar om rimliga arbetsscheman med möjlighet till återhämtning som också gör det möjligt att orka arbeta heltid. Det måste i ökad omfattning uppmärksammas, och åtgärdas, hur arbetstider och schemaförläggning påverkar arbetsmiljön, personalens hälsa och personalomsättningen. Att inte ha inflytande över sin arbetstid är en starkt bidragande faktor för ohälsa.

Klimatförändringen innebär en allvarlig och akut utmaning. Den innebär samtidigt en historiskt unik möjlighet att bygga ett bättre och mer hållbart samhälle, där social välfärd och global rättvisa kan uppnås inom ramen för ekologiskt hållbara gränser.

Vi behöver utforma en långsiktigt hållbar energiförsörjning baserad på förnyelsebar energi och snarast göra oss oberoende av framför allt fossila bränslen. Region Örebro län måste bli självförsörjande när det gäller förnybar el. Vindkraft och solenergi är viktiga delar av omställningen till fossiloberoende och bör uppmuntras. Offentliga aktörer måste ta ledningen i energiomställningen.

För att en positiv utveckling av landsbygden ska vara möjlig krävs en aktiv, långsiktig regionalpolitik som ger kommunerna likvärdiga möjligheter och garanterar service och infrastruktur över hela länet. Dags för en offensiv och sammanhållen landsbygdspolitik som gör att klyftorna mellan olika delar av länet minskar. Tillgången till kulturella mötesplatser behövs för att vi ska finna det intressant och stimulerande att bo, leva och verka i Örebro län.

Vi är i behov av billiga, snabba och täta kommunikationer mellan orter och mellan bostadsområden för att kunna ta oss till arbetsplatser, skolor och fritidsintressen. Målsättningen är att utveckla kollektivtrafiken i regionen, så det gynnar en utveckling i alla kommuner.

6.2 Mänskliga rättigheter

PRIORITERADE MÅL

- Diskriminering ska motverkas genom att ett rättighetsbaserat förhållningssätt genomsyrar all verksamhet i regionen.

- Alla Region Örebro läns verksamheter ska vara tillgängliga för alla invånare.

Alla människors lika värde är grundläggande i ett samhälle där klass- och könsklyftor inte tolereras, där personer med funktionsnedsättning inte diskrimineras, där personer oavsett sexuell läggning accepteras och bemöts på lika villkor. Mänskliga rättigheter ska genomsyra alla verksamheter i Region Örebro län.

Att anställda och förtroendevalda har tagit till sig kunskap och reflekterat över rättigheternas koppling till den egna verksamheten, är en grund för ett aktivt arbete för en jämlik Örebro region. Det innebär att förstå hur klass, kön, könstillhörighet, etnicitet, funktionsnedsättning, religiös tillhörighet eller sexuell läggning påverkar hur en individ har tillgång till vård och bemöts av vårdens anställda.

Tillgängligheten till våra verksamheter och till vår kollektivtrafik måste bli bättre. Att diskrimineras på grund av att till exempel lokaler eller fordon inte är anpassade är inte acceptabelt.

Män, kvinnor och transpersoner bemöts olika av hälso- och sjukvården utifrån könsstereotyper om hur hen förväntas vara.

Att förstå mekanismerna bakom och att våga fråga om våld i nära relationer och våldtäkter är exempel på viktiga utvecklingsområden inom hälso- och sjukvården.

Regionen arbetar med implementering av FN:s Barnkonvention i regionens verksamheter. Mycket av genomförandet återstår och behöver prioriteras, så att barnrättsperspektivet på allvar genomsyrar regionens arbete.

6.3 Könsperspektiv i Region Örebro län

PRIORITERADE MÅL

- *Hälsoklyftorna i regionens befolkning ska minska genom att Region Örebro län genomför åtgärderna som tagits fram i handlingsplanen för folkhälsa och Kommissionens arbete för en jämlik och jämställd hälsa i Örebro län.*
- *Ha tydliga strategier för hur mäns våld ska upptäckas och bemötas.*
- *Öka arbetet med gender budgeting.*
- *Uppmärksamma hälsoskillnader mellan socioekonomiska grupper och hälsoskillnader beroende på kön och rikta resurser för att utjämna dessa.*
- *Könsuppdelad statistik i vården.*

Kvinnor och män i Region Örebro län ska ha lika tillgång till vård utifrån könsspecifika behov och vården ska hålla lika god kvalitet oavsett kön. Det innebär att hälso- och sjukvården behöver arbeta med ett medvetet könsperspektiv.

Inom vården finns risk för att föreställningar om hur män och kvinnor är eller ska vara, påverkar de medicinska bedömningarna. Att betrakta människor som individer är en viktig del i patientsäkerhetsarbetet.

Våld mot kvinnor är ett stort och allvarligt folkhälsoproblem. Här behövs ökad kunskap och tydliga strategier för hur mäns våld ska upptäckas och bemötas. Det nationella centret för kvinnofrid och regionens kvinnojourer bör förstärkas.

Vänsterpartiet Örebro län arbetar för att vården och vårdutbildningarna ska ha ett tydligt genusperspektiv. Könsuppdelad statistik, jämställdhetsanalys och gender budgeting är några viktiga verktyg för att kunna upptäcka och åtgärda könsrelaterade orättvisor i vården.

6.4 Ett hållbart samhälle för alla

Region Örebro län ska präglas av att ge alla en god uppväxt, möjlighet till arbete och en trygg ålderdom. Det kräver ett samhälle där solidaritet, delaktighet och inflytande är ledord. Region Örebro län är en viktig aktör i detta välfärdssamhälle. Vänsterpartiet vill att solidaritet och behov avgör fördelningen av våra gemensamma resurser, inte marknadskrafter och efterfrågan.

Vi delar ”Örebroregionens vision – Tillsammans skapar vi ett bättre liv” där tre dimensioner – den ekonomiska, sociala och ekologiska är sinsemellan beroende och förstärker varandra. Den socialt hållbara utvecklingen är det överordnade målet, med den ekologiska som ramverket och den ekonomiska som en begränsning eller möjlighet. Hållbar tillväxt och utveckling är det samlade begreppet som används för regionens tillväxt- och utvecklingsarbete, folkhälsoarbete, rättighetsarbete, miljöarbete, kulturansvar och kollektivtrafikansvar.

6.5 En jämlik och jämställd hälsa

PRIORITERADE MÅL

- *Hälsoklyftorna i regionens befolkning ska minska genom att Region Örebro län tillsammans med andra aktörer genomför åtgärderna i handlingsplanen för folkhälsa, Kommissionens arbete för en jämlik och jämställd hälsa i Örebro län samt RUSen, regionalutvecklingsstrategi.*
- *Öka forskningen kring ohälsa och sjukdomar med ett könsperspektiv.*
- *Öka arbetet med att få stopp på mäns våld mot kvinnor.*
- *Uppmärksamma hälsoläget för människor med funktionsnedsättningar.*
- *Förbättra hälso- och sjukvårdsinsatser för personer med utländsk bakgrund.*
- *Fortsätt arbetet med hbtq-certifiering och diplomering av fler verksamheter inom regionen.*
- *Alla verksamheter ska i enlighet med samverkansdokument "Kunskapslyft barn och unga" bidra till att höja måluppfyllelsen samt skapa förutsättningar för att alla ungdomar ska gå ut grundskolan och gymnasieskolan med godkända betyg.*

De ekonomiska och sociala livsvillkoren är av mycket stor betydelse för människors hälsa. Det finns naturligtvis en mängd andra bestämningsfaktorer för hälsan. Till de viktigare hör, förutom vårt genetiska arv, våra levnadsvanor (kost, motion, alkohol, tobak mm) och den miljöpåverkan vi utsätts för.

Det finns klara samband mellan livsvillkor och levnadsvanor – de som tjänar minst har ofta en högre andel levnadsvanor som påverkar hälsan negativt. Långvarig arbetslöshet innebär ökad risk för ohälsa i form av främst psykiska besvär, ökad sjuklighet och missbruk. Flera undersökningar visar också att hbtq-personer generellt har en sämre hälsa än heterosexuella personer och får inte heller rätt bemötande av vården och myndigheter.

Hälsan är också en fråga om kön. Under senare år har betydelsen av mäns och kvinnors olika livsvillkor uppmärksammats alltmer som en förklaring till kvinnors sjukdomsmönster och översjuklighet. Sannolikt är de olika villkoren i samhället för män och kvinnor i arbetsliv, och familjeliv de viktigaste faktorerna. Arbetet med att på alla plan ta bort könssegrering i samhället måste intensifieras.

Även arbetet med att få stopp på mäns våld mot kvinnor måste stärkas. Organisationer som arbetar mot kvinnovåld och för kvinnofrid ska få ekonomiskt stöd från samhället. De kvinnor som misshandlas ska få en bra vård och övrig hjälp som behövs. Män som misshandlar ska ges möjligheter till behandling för att ändra sitt beteende och vi vill ge stöd till sådan verksamhet. Även våldet inom samkönade relationer och mot hbtq-personer behöver uppmärksammas så att hjälp och stöd kan ges på rätt sätt.

Många människor med funktionsnedsättningar i vårt län upplever sin hälsa som dålig. Allmänt sett har fler funktionsnedsatta högre andel av de riskfaktorer som ökar risken för ohälsa: arbetslöshet, dålig ekonomi, låg utbildningsnivå, begränsade möjligheter till motion samt även lågt socialt deltagande och ensamhet mm. Regionen och sjukvården måste uppmärksamma att människor med funktionsnedsättningar är en riskgrupp för sämre hälsoläge. Inom vården måste förutsättningar till detta ges och särskilt riktade insatser för personer med funktionsnedsättningar sättas in.

Det finns all anledning att särskilt uppmärksamma de hälsoproblem som personer från andra länder ofta uppvisar. Det behövs särskild kunskap för att förstå och behandla personer med exempelvis posttraumatiska stressymptom på grund av krig, förföljelser eller dramatiska uppbrott från det vardagliga livet.

Vi ser det som ytterst angeläget att föra en aktiv folkhälsopolitik för att utjämna de hälsoskillnader som finns och höja utbildningsnivån och minska arbetslösheten. Särskilt viktigt anser vi det vara att unga kommer i arbete och sysselsättning och känna sig delaktiga och behövda. Detta innebär åtgärder från samhällets sida på olika nivåer. Det handlar också om vilken politik som förs.

6.5.1 Förebygga tobaksbruk

Tobak är den enskilt största hälsorisen i Sverige. Fler kvinnor än män röker. När det gäller snusning är förhållandet omvänt. De flesta rökare finns i grupper som har det svårast ekonomiskt och har kortast utbildning. Rökning har ett direkt samband med ett fyrtiotal olika sjukdomar varav många dödliga. Att arbeta mot tobaksbruk är ett kostnadseffektivt sätt för samhället att förbättra folkhälsan och kan även ha en preventiv effekt mot andra droger.

För att arbeta med att förebygga tobaksbruk och därmed förknippade sjukdomar krävs ett brett arbete på flera plan. Strategiskt arbete ska ske både med hälsofrämjande arbete, så att ungdomar aldrig börjar röka och snusa, och med ett riktat rök- och snusslutarstöd till personer som redan börjat, framför allt mot riskgrupper. Rökavvänjning till personer som drabbats av sjukdom är en självklar del av det medicinska omhändertagandet. Region Örebro län har anslutit sig till opinionsbildningsprojektet Tobacco Endgame-Rökfritt Sverige 2025. Målet med att ansluta sig till projektet är att uppnå så god hälsa som möjligt för regionens invånare, samt att begränsa rökningens relaterade ohälsa och sjukdom till ett minimum. Därmed blir arbetet med att försöka minska frekvensen av rökning också ett sätt att minska den ojämlika fördelningen av ohälsa i länets befolkning.

6.5.1 Missbruksvården

Missbruksvården är en försummad del av hälso- och sjukvården, och behöver prioriteras högre. Alkoholism och narkotikamissbruk är sjukdomar och ska inte stigmatisera den drabbade. Missbruksvården är både kommunernas och regionens ansvar men människorna riskerar att hamna mellan stolarna. Fungerande missbruksvård kräver ett bra samarbete mellan hälso- och sjukvården och kommunerna. Spelberoende och dataspelsberoende är även det utmaningar som kräver samarbete, då beroende tyvärr ökar, främst bland yngre.

Enligt en rapport från nykterhetsförbundet IOGT-NTO:s juniorförbund är det cirka 12 000 barn som lever i en familj med riskabel alkoholkonsumtion i Örebro län. Dessa barn och unga mår ofta dåligt och löper också stor risk för bestående problem som fysisk och psykisk ohälsa samt ett eget missbruk. Det är därför viktigt att region Örebro län har kunskap och vågar se och agera genom att stötta dessa ungdomar.

Även missbrukande kvinnor måste få stöd och vård på sina villkor. Deras behov ser ofta annorlunda ut. De är också en grupp som drabbas väldigt hårt av våld i nära relationer och sexualiserat våld.

6.6 Hälso- och sjukvård

PRIORITERADE MÅL

- Hälso- och sjukvården ska bidra till minskade hälsoklyftor i befolkningen genom att stärka det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet med inriktning på de som har störst behov.
- Alla verksamheter ska arbeta på ett personcentrerat arbetssätt grundat i mänskliga rättigheter, där patienter och anhöriga används som en resurs och blir medskapare i planeringen av vården.
- Hälso- och sjukvården ska vara till för alla på lika villkor, jämställd och jämlik.

Vänsterpartiets hälso- och sjukvårdspolitik bygger på solidaritet, på en omfördelning från de som har till de som inte har. Behoven av omfördelning är stora i ett län där ohälsa drabbar människor i utsatta livssituationer både oftare och hårdare. Den sociala bakgrunden styr risken att bli sjuk, där lågutbildade personer både blir sjuka oftare och får sämre vård. Personer med multisjuklighet, långvarig sjukdom eller stora funktionsnedsättningar blir ofta svikna av hälso- och sjukvården. För dessa grupper krävs mer insatser om hälsan hos befolkningen ska bli mer jämlik.

Hälso- och sjukvårdens utveckling är beroende av helhetssyn, långsiktighet och samordning. Trots hög kvalitet i regionens hälso- och sjukvård ser vi fortfarande brister som måste åtgärdas. Det handlar främst om att se till att tillgängligheten ökar på alla nivåer i vården. Målet för all regionens vård är att den ska vara köfri. Akut sjuka och de med störst behov måste sättas först när det gäller att få behandling. Denna grundläggande prioritering försvåras när marknadskrafter och vårdval har gjort att mer vård styrs av efterfrågan istället för av behov. Marknadskrafternas intåg i den svenska hälso- och sjukvården har lett till att privata vårdgivare kan tjäna stora pengar i princip utan reglering. Införandet av vårdval kopplat till fri etableringsrätt har bidragit till en mer ojämlig vård.

Även den offentligt utförda vården tvingas in i ett marknadstänkande på grund av ekonomiska styrssystem. Ett exempel är inom vårdgarantin där det är de mest resursstarka och friskaste patienterna som oftare använder möjligheten att få sin vård i ett annat landsting eller av ovan vårdgivare. Vi ser också hur den försämrade tillgängligheten till hälso- och sjukvård går hand i hand med att de välbeställda köper privata sjukvårdsförsäkringar. All vård med långsiktiga vårdavtal som finansieras av Region Örebro län ska ha förbud mot att ta emot privata försäkringspatienter.

6.6.1 Hälso- och sjukvårdens ansvar för att skapa en mer jämlik hälsa

Hälso- och sjukvården ska bidra till en mer jämlik hälsa i samhället genom ett aktivt förebyggande arbete. Ohälsan drabbar lågutbildade, utrikes födda, människor med funktionsnedsättning, hbtq-personer och kvinnor i större utsträckning. För att kunna bidra till en mer jämlik hälsa måste hälso- och sjukvårdens personal bli bättre på att se varje patient som individ. Den som är mest sjuk eller är i en utsatt situation behöver mer stöd och hjälp.

Möjligheten att ta hand om den egna hälsan är precis som ohälsan ojämnt fördelad i samhället, och det är hälso- och sjukvårdens roll att ge mest hjälp till de som behöver hjälpen mest. Alla ska få hjälp att fatta hälsokloka beslut utifrån sina individuella förutsättningar. Det gäller både för tobaksbruk, riskbruk av alkohol, fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor.

Hälso- och sjukvårdens möte med patienten ska ske mellan två likställda parter som gemensamt utformar patientens vårdkedja i en dialog. I mötet mellan patienter och vårdpersonal har de senare vanligen ett maktöverläge och det är viktigt att minska skillnaderna i makt för att få till stånd ett mer välfungerande vårdmöte. För att få detta att fungera krävs en förbättrad arbetsmiljö som ger personalen möjlighet att göra ett bra arbete.

6.6.2 Ställ om hälso- och sjukvården och se över länsverksamheterna

Hälso- och sjukvården behöver ställas om från dagens sjukhusdominerande struktur till att primärvård och annan nära vård är grunden. Genom att öka primärvården resurser och förstärka den nära vården kommer fler patienter att kunna få vård tidigare, innan de hunnit bli så sjuka att de behöver sjukhusvård. Redan idag görs mer och mer vård i öppenvård, en process som måste fortsätta.

Närhet är ett begrepp som måste utgå från patientens upplevelse. Den kanske viktigaste beståndsdel i den nära vården är relationell, där patienten måste erbjudas kontinuitet, trygghet och samordning. Detta gäller framför allt de patienter med långsiktigt vårdbehov, till exempel kroniskt sjuka eller äldre multisjuka. Tillgänglighet till vården är en andra viktig beståndsdel i nära vård. Framför allt för tillgängligheten erbjuder digitaliseringen stora möjligheter för att göra det lättare för patienter att få snabb kontakt med vården.

Koncentration av vissa åtgärder är nödvändigt för att säkerställa hög kvalitet för åtgärder som sjukhus eller vårdpersonal sällan gör. Koncentrationen får inte leda till att långa avstånd som t.ex. till förlossning eller viss hälso- och sjukvård leder till en ojämlig vård beroende på var man bor i regionen.

Vänsterpartiet ser också ett stort behov av att Regionen gör en översyn och utvärdering av hela sjukvårdsorganisationen som bildades år 2015. Den här organisationen har lett till en sämre arbetssituation för en del medarbetare, framförallt på lasaretten i Karlskoga och Lindesberg. Målsättningen med en översyn är att vidta konkreta åtgärder för att rätta till bristerna och kunna fortsätta erbjuda invånarna i länet en god tillgänglighet till högkvalitativ vård där patientens behov och fokus är vägledande.

Digitaliseringen pågår för fullt i Region Örebro län och framförallt i hälso- och sjukvården. Fungerande IT-system, monitorering, självscreening och höjd tillgänglighet kan innebära både höjd vårdkvalitet och höjd tillgänglighet för patienterna. Digitaliseringen ska riktas till att stärka det förebyggande arbetet och erbjuda både trygghet, kontinuitet och tillgänglighet. Två viktiga exempel är att använda tekniken för att träffa patienter i hemmet eller att förbättra kommunikation mellan till exempel vårdcentraler och sjukhusspecialister.

6.6.3 Vården ska styras demokratiskt

Hälso- och sjukvårdens utveckling får inte utformas i slutna rum utan måste ske i ett brett demokratiskt samtal och i takt med samhället. De demokratiskt valda politikerna har en nyckelroll i utvecklingen för att ha förankring mellan befolkningens prioriteringar och de välgval som görs inom hälso- och sjukvården.

För att nå en hälso- och sjukvård av hög kvalitet och effektivitet måste förändringsarbetet byggas underifrån. Det förbättringsarbete som bedrivs närmast patienterna har ofta blivit lidande.

Sjukvårdens hierarkiska system måste brytas upp så att mer ansvar och befogenheter finns bland de som arbetar nära patienterna. För att få både högre kvalitet och lägre kostnader i hälso- och sjukvården krävs ett förändringsarbete som både bygger på och leder till att vi använder kunskapen och erfarenheten hos alla personalgrupper. Effektiviseringskrav och krav på ekonomiska nedskärningar måste ersättas av utveckling och ett långsiktigt fokus på kvalitet.

6.6.4 Närsjukvård

PRIORITERADE MÅL

- *Invånarna i Örebro län ska erbjudas en sammanhållen vård genom en kraftig utbyggnad av den nära vården.*
- *Värna varje skattekrona för att förbättra möjligheterna för länets invånare att få en bra sjukvård som jobbar förebyggande och hälsofrämjande.*
- *Primärvården ska ta ett samlat ansvar för att hålla ihop vården för individer med stort vårdbehov och de som lider av psykisk sjukdom eller långvarig psykisk ohälsa.*

Den vård människor behöver ofta ska de kunna få nära. De svagaste patienterna är de som vinner mest på att ha fasta vårdkontakter, vårdkoordinatorer och även slippa långa resor genom vård som finns geografiskt nära. Just kontinuitet är den del där primärvården i Region Örebro län utmärker sig allra mest negativt. Att bygga ut den nära vården är den mest centrala delen i omställningen och utvecklingen av hälso- och sjukvården. Förbättrad kontinuitet och trygghet för de mest utsatta patientgrupperna är viktiga utvecklingsområden. För att bidra till en mer jämlik hälsa behöver dessa grupper mer uppsökande verksamhet, och mer hjälp för att hitta rätt och få rätt vård. Primärvården har ett huvudupdrag i att vara den hjälpen.

6.6.5 Vårdcentralen är basen i hälso- och sjukvården

Primärvården är navet i Vänsterpartiets vision av nära vård. Primärvården måste växa ordentligt de kommande åren och den måste utvecklas byggt på jämlik vård och tydligt patientfokus både på patient- och befolkningsperspektiv. Vårdcentralen ska vara invånarnas naturliga ingång till hälso- och sjukvården, och för de mest sjuka grupperna ska vårdcentralen vara hjälpen och stödet så att patienten slipper känna sig vilsen mellan vårdnivåerna.

Primärvården har ett huvudansvar för att hålla ihop vårdens gränssytor och överlämningar mellan olika vårdnivåer. Vid utskrivning från sjukhuset är vårdcentralerna en viktig länk mellan sjukhuset och kommunerna. Att primärvården tar det ansvaret är en förutsättning för att sjukhusvården ska fungera bättre. Med det nya regelsystemet och den överenskommelsen mellan region Örebro län och länets kommuner för utskrivningsklara patienter är en prioriterad fråga att utveckla ett förtroendefullt samarbete mellan sjukhus, primärvård och kommuner. Det är alla parter ansvar att se till att patientens övergång från sjukhuset till hem eller korttidsboende blir snabb, smidig och patientsäker.

6.6.6 Tre fullvärdiga akutsjukhus

PRIORITERADE MÅL

- Antalet vårdplatser måste utökas på alla tre akutsjukhus och tillräckliga resurser tillföras för att klara behoven.
- Satsa och utveckla Karlskoga och Lindesbergs lasarett till två länssjukhus till gagn för alla invånare i länet.
- Genom en utvecklad nära vård dygnet runt utanför sjukhusen skapas bättre balans mellan den nära vården och akutsjukhusens ansvar.
- Två förlossningsavdelningar öppet dygnet runt, året runt.

Dagens hälso- och sjukvård lider år efter år av bristande resurser. Alla dagens problem kan inte lösas med mer resurser, men det går inte att få vården att fungera utan tillräckliga resurser. Det märks allra tydligast på akutsjukhusen där överbeläggningar beroende på stängda vårdplatser blivit ett normaltillstånd. Den snabba befolkningsökningen och resursbrist har skapat en situation där sjukhusen kännetecknas av nästan ständig krisstämning och väldigt stor sårbarhet mot tillfälliga ökning av patientflöden. Det som främst skapar de stängda vårdplatserna i nuläget är brist på personal och framförallt på sjuksköterskor.

Personalen går på knäna och känner ofta en stor stress. Tempot har ökat på vårdavdelningarna på grund av mycket kortare vårdtider, men bemanningen har inte ökat i motsvarande grad. De strukturella underskotten i verksamheten skapar en känsla av destruktiv otillräcklighet på sjukhusen. För att få en bättre arbetsmiljö krävs satsningar på ökad grund-bemanning dagtid och arbetstidsmodeller som erbjuder möjlighet till vila.

Utbyggnaden av den nära vården är en viktig utveckling för att fler patienter ska få sin vård utanför sjukhusen. Mycket av sjukhusens problem måste lösas utanför sjukhusens väggar. Mer vård kan föras över från slutet till öppenvård. Mer av det som idag görs på akutsjukhusen kommer i framtiden att göras på sjukhus som enbart har öppenvård och planerad vård.

Förlossningsvården och inte minst neonatalvården behöver förstärkas med barnmorskor, barnsjuksköterskor och barnläkare. Vården ska vara av hög kvalitet och sådant som rutiner för hemgång ska vara likadana på båda förlossningsavdelningar. Sommarstängningar skapar onödig oro hos föräldrarna men även hos personal. Inga föräldrar ska behöva gå hem förrän de känner sig trygga, och det ska finnas tydliga rutiner för att alla ska erbjudas hembesök efter att de lämnat förlossningsavdelningen. Vänsterpartiet region Örebro län anser att Karlskoga lasarettet ska fortsätta ha en förlossningsmottagning öppet dygnet runt - året runt.

Samarbetet mellan regionens olika verksamheter behöver utvecklas ännu mer.

Universitetssjukhuset spelar här, inte minst på grund av sin storlek, en viktig roll. Det måste finnas en god samordning så att onödigt dubbelarbete undviks och samtliga resurser används på ett så effektivt sätt som möjligt. Akutsjukvården förändras med en ambulanssjukvård som är en specialiserad verksamhet med hög kompetens och där vården mer och mer riktar in sig på att patienter i akuta fall så snabbt som möjligt ska transporteras till rätt vårdnivå.

6.6.7 Psykisk hälsa och psykiatrisk vård

PRIORITERADE MÅL

- Första linjens psykiatri ska stärkas genom en närsvårdssatsning med fokus på öppenvård och primärvård.
- Förbättrat samarbete mellan specialistpsykiatri, öppenpsykiatri, primärvården och kommunerna för att stötta patienterna till rätt vård och behandling samt utbildning, arbete och försörjning och ett mer självständigt liv.
- Barnrättsperspektivet ska utvecklas och tvångsåtgärderna minska för barn och unga inom psykiatri.

Psykisk ohälsa har, liksom övriga hälsoproblem, en stark koppling till de ekonomiska och sociala livsvillkoren. Det ojämlika samhället med ökade klyftor skapar psykiatrisk ohälsa som slår hårdast mot människor som är arbetslösa, har funktionsnedsättningar, kvinnor och unga. Psykisk ohälsa och nedsatt psykiskt välbefinnande är också en könsfråga. I nästan alla undersökningar har kvinnor högre siffror än män på tecken och symptom som visar på risk för nedsatt psykisk hälsa. Det är av stor betydelse att människor med symptom på psykisk ohälsa får hjälp och stöd i tidigt skede. För de flesta av de tecken på psykisk ohälsa som nämnts här gäller att de kan och bör klaras inom primärvården. Det måste finnas utarbetade behandlingsrutiner mellan primärvård och psykiatri, och möjlighet för primärvården att konsultera psykiatri. För detta krävs dock att det finns såväl nödvändig kompetens och kunskap som tillräckliga personalresurser som t.ex. kuratorer, psykologer och möjligheter till samtalsterapi vid behov.

Basen i regionens psykiatri ska vara en väl utbyggd öppen vård med en god tillgänglighet. Tidiga behandlingsinsatser och ett bra stöd är av stor betydelse för att förhindra återinsjuknande och så långt det är möjligt göra så att inläggning i den slutna vården inte blir nödvändig. Vänsterpartiet vill därför satsa mer resurser på att bygga ut en väl fungerande psykiatrisk öppenvård. Behandling inom slutna vård är dock ibland nödvändigt vid psykiska sjukdomar. Denna behandling måste följas av rehabiliteringsinsatser från öppenpsykiatri och primärvård.

Tillgången till kompetent personal är avgörande för den psykiatriska vårdens innehåll och kvalitet. Skötare och psykiatrijuksköterskor är den personalgrupp som arbetar närmast patienterna och insatser måste göras för att säkerställa det framtida behovet av kompetent och utbildad personal. Tillgång till fasta specialistläkare har under ett flertal år varit ett problem. Arbetet med att rekrytera och kunna behålla läkare måste fortsätta. Insatser för ökad vidareutbildning för alla personalgrupper inom den psykiatriska vården är nödvändigt.

6.7 Barn och ungdomars hälsa

PRIORITERADE MÅL

- *Barn och ungdomars hälsa ska vara ett prioriterat område för fortsatta förebyggande folkhälsoinsatser.*
- *Fler samordnade insatser för arbete mot barns- och ungas psykiska ohälsa.*
- *Minst en familjecentral ska finnas i samtliga kommuner i Region Örebro län.*
- *Väntetiderna till Barn- och ungdomspsykiatrien måste kortas så att vårdgarantigränsen på 30 dagar uppnås för både besök, fördjupad utredning och behandling.*
- *Barnkonsekvensanalyser ska vara ett använt verktyg inom regionen och kunskapen öka hos politiker och tjänstemän om barns hälsa.*

De flesta barn och unga i Örebro län får idag en trygg uppväxt med bra möjligheter att leva ett gott liv med bra hälsa. Men alla får inte den möjligheten.

Allt fler barn och unga mår dåligt, eller ännu värre att de far illa. Stress, ångest, oro för framtiden och sämre självförtroende har haft en mycket oroande ökning. Detta kräver omgående åtgärder och insatser från regionen och kommunerna, både vad gäller att kunna identifiera och åtgärda bakomliggande orsaker till denna utveckling och för att hjälpa, stödja och, när så krävs, ge vård till de unga.

En väl fungerade barn- och mödrahälsovård, familjecentraler, bra elevhälsovård, ungdomsmottagningar, psykiatrisk öppenvård med bra tillgänglighet är exempel på viktiga länkar för tidigt upptäckt och för att kunna stödja och hjälpa. Vården som ges till barn och unga kräver mer samverkan och fler perspektiv än större delen av annan vård. Detta för att garantera att barnrättsperspektivet tillgodoses. Barn har lika rätt att bli lyssnade till och informerade om som vuxna men detta måste göras på barnets utvecklingsmässiga nivå. Ofta kan det kräva mer tid och större kunskap hos vårdpersonal. Bra former för detta är familjecentraler och ungdomsmottagningar.

Barn- och ungdomar i hushåll med en utsatt ekonomisk situation ägnar sig mer sällan åt fysisk aktivitet, slarvar oftare med frukosten och börjar röka tidigare. Med tanke på att de ekonomiska skillnaderna i samhället har ökat under de senaste åren, krävs särskilda insatser riktade till riskgrupper. Region Örebro län och länets kommuner behöver samarbeta på olika sätt för att förbättra barn och ungdomars hälsa.

Idag finns det ofta brister i överlämningar mellan elevhälsa, BUP, vuxenpsykiatri, ungdomsmottagningar och vårdcentraler. Det måste finnas viss flexibilitet i åldersgränserna vid överlämning mellan två vårdnivåer och överlämningen ska ske på ett systematiskt sätt där mottagaren är redo och där patienten och hans anhöriga är delaktiga.

Könsstympning av unga flickor, d.v.s. olika ingrepp som görs för att kontrollera kvinnors sexualitet – behöver uppmärksammas mer av länets hälso- och sjukvård. Genom att ta fram åtgärder för hur könsstympning kan förebyggas, identifiera riskgrupper, upplysa om hälsorisker ökar kunskaperna för att kunna ge vård och stöd till de som blivit utsatta för dessa. En fråga som regionen behöver satsa mer resurser på.

Vänsterpartiet region Örebro län anser att satsningar på att förbättra barn och ungdomars hälsa måste göras för att undvika framtida problem och ohälsa.

6.8 Äldre med omfattande behov av vård och omsorg

PRIORITERADE MÅL

- *Stärka den geriatriska kompetensen i vården.*
- *Genom en bättre fungerande vårdkedja kunna undvika ”onödiga” slutenvårdsinläggningar.*
- *Mobila hembesöksteam ska finnas i alla delar av länet.*
- *Ha fysisk aktivitet som är anpassad till äldres behov.*
- *Förstärka insatserna i samband med utskrivning från slutenvården.*

Medellivslängden har de senaste decennierna ökat, främst som följd av att dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar minskat. Även om människor allmänt sett är friskare och lever längre, så behövs oftast i de sista levnadsåren omfattande insatser av sjukvård och omsorg. Såväl det ökade antalet ”äldre äldre” och den medicinska utvecklingen i form av nya behandlingsmetoder och nya läkemedel kommer att kräva ökade resurser för att kunna tillgodose vårdbehoven för denna grupp.

Inom vården är det viktigt att stärka den geriatriska kompetensen och utbilda fler läkare med geriatrisk specialistkompetens.

För äldre med omfattande behov av vård och omsorg är det nödvändigt med en väl fungerande ”vårdkedja” mellan regionens och kommunens insatser. Målsättningen ska vara att insatser ska göras i ett tidigt skede så att ”onödiga” inläggningar i slutenvård kan undvikas. Närvårdsarbetet i samverkan med kommunerna behöver utvecklas och fler närvårdsplatser i länet för de äldre och multisjuka som inte behöver slutenvårdens insatser utan kan vårdas på rätt vårdnivå närmare hemmet.

Mobila hembesöksteam, där läkare ingår, har visat sig vara en bra verksamhet och Vänsterpartiet anser att mobila team ska finnas i alla delar av länet. Förstärkta mobila insatser behövs även för de äldre och funktionsnedsatta som har svårighet att ta sig till vården. Distriktssköterskeverksamheten är särskilt viktig för trygghet och kontinuitet för äldre och kroniskt sjuka. Vänsterpartiet region Örebro län vill se fler distriktssköterskemottagningar i länet och eventuellt kompletterat med mobila lösningar.

När äldre och multisjuka behöver läggas in på sjukhus bör det ske med direktinläggning på rätt avdelning. Vid utskrivning från sjukhusvård måste det vara väl förberett av kommun och närvården för fortsatta insatser och rehabilitering,

För många äldre, där vårdbehoven inte är så omfattande, är kontakten med vårdcentralen det väsentliga. Det är dock viktigt att läkaren på vårdcentralen tar det samlade samordningsansvaret för de ytterligare kontakter med specialistvården som kan behövas och för läkemedelsanvändningen.

Vänsterpartiet region Örebro län vill se en rättvis och solidarisk politik som stärker de äldres ställning i samhället och som skapar möjlighet till social gemenskap och ett aktivt liv i alla åldrar minskar i hög grad ohälsa och framtida vårdbehov. En god ekonomisk standard, bra tillgång till samhällsresurser, bra kost och möjlighet till fysisk aktivitet bidrar i hög grad till att förbättra hälsan också hos äldre.

6.9 God hälso- och sjukvård för personer med funktionsnedsättning

PRIORITERADE MÅL

- *Minskad ohälsa bland människor med funktionsnedsättning genom ett aktivt förebyggande och hälsofrämjande arbete.*
- *Möjligheter till goda levnadsvillkor och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.*
- *Tillgänglighetshinder inom regionens verksamheter och inom kollektivtrafiken ska undanröjas.*
- *Utbyggd vård och samverkan för vuxna med omfattande funktionsnedsättningar.*

Människor med funktionsnedsättning har en särskilt utsatt livssituation. De förvärvsarbetar i mindre utsträckning, utsätts oftare för kränkningar eller hot, är oftare överviktiga och röker oftare. Allt detta yttrar sig med att de lider av både fysisk och psykisk ohälsa oftare än andra. Unga människor med funktionsnedsättning måste få stöd i sin övergång till ett självständigt vuxenliv med arbete, försörjning och boende.

Det är viktigt att insatser görs i region Örebro län för att öka möjligheterna till arbete och försörjning. Detta är inte hälso- och sjukvårdens roll, men hälso- och sjukvården måste arbeta medvetet med att stötta gruppen till utbildning och arbete. Kunskap kring olika funktionsnedsättningar och tillgänglighet skall finnas hos regionens personal för att ge ett gott bemötande. Att höja gruppens deltagande i screeningundersökningar är en viktig fråga. De behöver överhuvudtaget extra stöd för att bättre kunna ta hand om sin hälsa på ett bättre sätt. Regelbundna hälsoundersökningar är en viktig del i detta arbete.

Tillgång till bra hjälpmedel är för många med funktionsnedsättning nödvändigt för att klara det dagliga livet och möjliggöra ett aktivt deltagande i samhället. Inom hjälpmedelsområdet sker en ständig utveckling mot bättre hjälpmedel och nya hjälpmedel kommer, till exempel på datorområdet. Personer med funktionsnedsättning har rätt att få ta del av de ökade möjligheter som den tekniska utvecklingen ger.

Betydelsen av tidiga och väl fungerande rehabiliteringsinsatser, vid skada eller sjukdom, är väl känt. Här måste regionen stärka rehabiliteringsinsatserna och få en fungerande vårdkedja mellan sjukhusnivå och primärvårdsnivå och stärka samverkan med kommunerna.

Tillgänglighetshinder i lokaler och inom kollektivtrafiken ska undanröjas. Vid om- och nybyggnationer ska brukarorganisationer vara med i ett tidigt skede och kunna påverka.

Brukarorganisationerna har en viktig roll i att bevaka och föra fram människor med funktionsnedsättnings intressen och krav. Vänsterpartiet region Örebro län ser brukarnas organisationer som en viktig resurs och samarbetspartner för regionen i arbetet med att förbättra vården och levnadsvillkoren för människor med funktionsnedsättningar.

Patientavgifterna inom vuxenhabiliteringen bör avskaffas. Det är en patientavgift som skapar problem för en grupp människor med låga inkomster och som ofta har problem med både ordning och tidsuppfattning. Habilitering och hälsa måste få tillräckliga resurser för att kunna ge stöd och sprida kunskap med att förbättra omhändertagandet av denna grupp patienter i framför allt primärvården.

6.10 Tandvård – en klassfråga

PRIORITERADE MÅL

- *Minskade skillnader i tandhälsa i befolkningen.*
- *Tandhälsan för barn och ungdomar i socioekonomiskt utsatta områden ska förbättras.*
- *Regionens folktandvård ska ha ett helhetsansvar för uppsökande verksamhet till äldre och personer med funktionsnedsättning.*

Tänderna är en del av kroppen och är viktiga också för det allmänna hälsotillståndet och därför ska tandvården också omfattas av högkostnadsskyddet inom hälso- och sjukvården. Detta är dock en fråga som bäst löses på nationell nivå. Kostnaderna för att gå till tandvården är idag så höga att det lett till enormt stora klasskillnader i tandhälsa mellan rik och fattig. För att i någon mån minska patienternas kostnader för tandvård ska Folktandvården erbjuda räntefri avbetalning för sina patienter. Att minska patientens kostnad för tandundersökning inom Folktandvården vore ett sätt att öka andelen av befolkningen som regelbundet har kontakt med tandvården vilket förbättrar tandhälsan.

Vid de mätningar av barns tandhälsa som görs finns det stora skillnader mellan resursstarka områden och utsatta områden. För att minska klasskillnader i tandhälsa ska riktade insatser göras mot grupper där behoven av stöd, resurser och information visar sig vara störst. Det är också viktigt med preventiva satsningar på främst barn och unga för att ge dem en bra start i livet med god tandhälsa. Folktandvården behöver ges ett utökat uppdrag för förebyggande insatser för barn och unga vuxna.

Regionen har enligt tandvårdslagen ansvaret för uppsökande verksamhet med avgiftsfria munhälsobedömningar för äldre med omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser och för personer med funktionsnedsättningar enligt LSS. Tandhälsan hos dessa kan vara avgörande för matvanorna och livskvalitén. Vänsterpartiet region Örebro län anser att regionens folktandvård ska ha ett helhetsansvar att sköta denna uppsökande verksamhet och att den inte ska upphandlas och splittras upp på flera utförare.

6.11 Medicinsk utveckling och digitalisering

Den medicinska utvecklingen går fortsatt starkt framåt, både för läkemedel och teknisk utrustning. Användningen av modern teknik och den allt mer genomgripande digitaliseringen öppnar större möjligheter för både patienter och vårdgivare. Det fysiska mötet kan i en del fall ersättas med digitala möten, frågor och svar kan hanteras digitalt, patienterna kan skicka värdefull information direkt till vården och den nära vården kan med digitalt stöd, och med läkarstöd på distans, hantera flera typer av undersökningar. Utvecklingen går fort och regionen måste möta det behov som finns och kommer att finnas och anpassa delar av vården till det nya. Det måste dock alltid finnas möjligheter till snabb kontakt eller fysiska möten för den som av olika skäl inte kan eller vill använda sig av den moderna tekniken.

Region Örebro län ska ha en digital utveckling inom vården som underlättar men samtidigt öppnar för större uppdrag i den nära vården, till exempel för distriktssköterskemottagningarna. Den ska också vara ett stöd för patienterna i egenvården med kontroller och prover samt för råd och vägledning. Även sjukvårdsrådgivningen behöver utveckla möjlighet till digital läkarkontakt vid behov.

6.12 Regional utveckling

PRIORITERADE MÅL

- *De regionala insatserna ska samlas, stärkas och prioriteras så att fler ungdomar och fler nyanlända får möjlighet till arbete eller utbildning.*
- *Infrastrukturen ska utvecklas i hela regionen.*
- *Goda möjligheter till fler utbildningschanser i livet.*
- *Bredda utbildningsutbudet för personer med funktionsnedsättning.*

Regionens utveckling gynnas av att vi blir fler som bor här. Det handlar om att människor vill bo och flytta till hela Örebro län, och det handlar också om arbete, utbildning och bra boende.

Den regionala utvecklingsstrategin 2018-2030, har många prioriterade frågor för att uppnå de tre dimensionerna i en hållbar utveckling; socialt, ekologiskt och ekonomiskt. Att ge chansen och möjligheten till utbildning och arbete är vår högst prioriterade fråga.

Regionutveckling får inte handla om en ohämmad tillväxt, utan regional tillväxt måste ställas mot att vi har ett ansvar för klimat och övergripande miljömål och att skapa förutsättning till det goda livet för alla i hela regionen.

I utvecklingsarbetet ska vi förbereda för framtidens arbetsmarknad med ledord som långsiktighet, näringslivssamverkan och social hållbarhet. Det handlar om att ge unga bra utbildningsmöjligheter och ge alla en chans till ett livslångt lärande. Regionens folkhögskolor och länets studieförbund är viktiga för bildning och utbildning och behöver ges ökat stöd för att utvecklas.

I vår region har vi kunskapsklyftor mellan klasser i samhället, mellan könen och mellan olika geografiska delar av regionen. Vi har en hög andel vuxenstuderande som inte fullföljer den utbildning som de påbörjat. Liknande problem finns i övergången mellan utbildning på gymnasienivå och högskolenivå. Våra folkhögskolor skulle kunna vara en resurs i att förbereda för olika vårdutbildningar på universitetsnivå genom ett vårdbasår.

Det krävs en starkare samordning mellan de insatser som görs i t.ex. språkutbildning, validering av kunskaper, arbetsmarknadsutbildningar och gymnasieutbildningar.

De kulturella och de gröna näringarna är utvecklingsområden och kan knytas till såväl arbetsmarknadspolitiken, som kultur- och miljöpolitiken. Det krävs också att regionen bryter upp gränsdragningarna mellan de olika verksamhetsområden och använda resurserna för att skapa ett jämlikt samhälle.

Många söker sig till Sverige och till vårt län för att söka skydd från krig. Vi har tidigare alltid sett dem som en tillgång och välfärdsbygget har gått hand i hand med mottagandet och så ska vi fortsätta. Flyktningmottagandet har gått in i en ny fas och mer strukturerade insatser är möjliga. Vi vill att Regionaltillväxtnämnden får ökade resurser för att stärka kopplingen till arbetslivet så att fler kan få jobb. Validering av de nyanländas yrkeskompetens är en del av vårt mottagande som är avgörande för integrationen.

Folkrörelserna, idrottsrörelsen och föreningslivet är grundpelarna bland våra samarbetspartners inom regional utveckling. De har en viktig funktion i samhället, den hjälper till att skapa det kitt som gör att samhället håller ihop. Dessutom bidrar de rent konkret till ökad hälsa.

Turismen och besöksnäringen är ett utvecklingsområde som hör hemma i skärningspunkterna för regional utveckling, miljö, transporter och kultur. Näringen är sysselsättningsintensiv och erbjuder i hög grad arbete för ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Örebro län har förutsättningar i form av upplevelser året runt, rika natur- och kulturvärden, intressanta platser för möten och evenemang. Genom ökat samarbete och kunskapsspridning i regionen kan den positiva utvecklingen säkras. Utvecklingsarbetet måste ha ett hållbarhetstänk i form av miljösäkring och en turism som bidrar till rekreation för alla sociala grupper i samhället.

Socialt entreprenörskap ska stärkas och vi vill ha ett riktat innovationsstöd som bryter könsmonster. Vi ska fortsätta utveckla samarbetet med olika aktörer inom den sociala ekonomin. Anställning för dem med funktionsnedsättning ska prioriteras. Inom ramen för våra feriearbeten ska de också ges möjlighet till anställning med lönestöd.

6.12.1 Levande landsbygd

PRIORITERADE MÅL

- *Arbeta för en aktiv, långsiktig regionalpolitisk strategi för hela länet.*
- *Genomföra klimatsatsningar på bland annat landsbygden.*
- *Tillhandahålla en god kollektivtrafik i hela länet.*
- *Garanterar bredband och mobiltäckning på landsbygden.*

Bristen på en offensiv och sammanhållen landsbygdspolitik har gjort att klyftorna mellan olika delar av länet har ökat. Vi anser att alla, oavsett var de bor, ska ha rätt till goda livsvillkor och en likvärdig samhällsservice. Det ska vara möjligt för invånare att flytta till och bo kvar i länets landsbygdsområden och mindre tätorter.

För att en positiv utveckling av landsbygden ska vara möjlig krävs en aktiv, långsiktig regionalpolitik som ger kommunerna likvärdiga möjligheter och garanterar service och infrastruktur över hela länet.

Insatser som vindkraftverk, odling för framställning av förnyelsebar energi och utbyggnad av järnvägen är både nödvändiga för den klimatomställning som måste göras samtidigt som de skapar arbetstillfällen på landsbygden. Region Örebro län borde arbeta mer för ökad användning av lokalt producerade ekologiskt hållbara varor. Offentliga sektorn kan, genom att säkerställa att upphandlade varor inte kräver långa transporter, stödja en livskraftig landsbygd. Bra kollektivtrafik och offentligstyrd infrastruktur för post, telefoni och bredband som är likvärdig för alla underlättar för invånare att bo kvar på landsbygden.

6.12.2 En kreativ kultur politik

PRIORITERADE MÅL

- *Tillgång till kultur får inte vara en plånboksfråga eller begränsas till dem som redan har ett stort kulturellt kapital.*
- *Prioritera länets kulturella institutioner och öka anslaget till Örebro Länsteater.*
- *Värna folkhögskolornas utveckling, för allas utbildningsmöjligheter, demokratiutveckling och integration.*
- *Barn- och ungdomskultur och fria kulturutövare ska prioriteras inom kulturnämndens stödformer.*
- *Möjlighet för kulturarbetare att verka under trygga förhållanden och fasta anställningar.*

Kulturen har dels ett egenvärde och är dels en viktig del i en livskraftig demokrati och ska betraktas som en del av välfärden. Regionen ska ha en kulturpolitik som bygger på mångfald och jämställdhet och utgår från att kommersiella intressen eller bostadsort inte ska vara avgörande för vilken kultur invånarna i länet får tillgång till. Tillgången till kulturella mötesplatser behövs för att vi ska finna det intressant och stimulerande att bo, leva och verka i Örebro län. Kulturen ska nå ut till alla, och framförallt ska den angå alla.

Hur vi nyttjar kultur skiljer sig åt mellan oss människor. Skillnaderna kan bero på ekonomiska förutsättningar, utbildningsnivå eller vanor och traditioner i uppväxtmiljön. Därför anser vi att regionen ska arbeta för att kultur ska vara lätt att uppleva och utöva. Tillgång till kultur får inte vara en plånboksfråga eller begränsas till dem som redan har ett stort kulturellt kapital. Ingen ska heller tvingas avstå från kulturupplevelser på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Enligt FN:s barnkonvention har alla barn upp till 18 års ålder rätt ”att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet”. Det är politikens ansvar att ge alla barn i regionen lika goda möjligheter att bygga upp känslan för bilder och former, musik och sång, ord och berättelser, dans och rörelser. Regionen ska arbeta för en avgiftsfri och likvärdig kultur- och musikskola i hela länet.

Region Örebro läns huvudansvar är det länsövergripande kulturarbetet. Det är viktigt att Örebro Länsteater och länsmuseum fungerar väl och att regionens anslag och bidrag till föreningar, studieförbund, konstnärer, grupper eller ungdomsorganisationer kommer hela regionen till del.

Folkbildningen är en del av det regionala folkhälsoarbetet och arbetsmarknadsutvecklingen. Folkhögskolor och studieförbund erbjuder ett klimat som gynnar alla människors lika värde. I studieförbundens cirklar och kulturevenemang likaväl som i folkhögskolornas kurser blandas människor med olika etnisk bakgrund och med olika förkunskaper och livserfarenheter. Otaliga studiecirklar runt om i regionen ger människor möjlighet att uttrycka sig genom konst och kultur. Regionen måste göra ”Kultur i vården” tillgänglig för fler och – efter samma princip som ”Fysisk aktivitet” på recept – utveckla möjligheterna att skriva ut ”Kultur på recept”. Utveckla kulturen i vården genom att använda sjukhusbiblioteken som ett nav för att skapa, visa och sprida kultur till patienter, anhöriga och personal. Stöd till fria yrkesutövares möjlighet att bilda nätverk och kompetensutveckla sig är ett annat utvecklingsområde.

6.13 Samhällsbyggnad

PRIORITERADE MÅL

- Utveckla kollektivtrafiken i regionen så att det gynnar en utveckling i alla kommuner.
- Skapa ett sammanhållet system "Länspendeln" som binder ihop länets kommuner med tåg och expressbussar.
- Vi prioriterar lägre biljettpriser för att öka resandet.
- Avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer.
- Att alla bussar ska drivas med fossilfritt bränsle.
- Utveckla och utöka anropsstyrd kollektivtrafik i flera kommuner.
- I den gröna omställningen av samhället ska Region Örebro län vara ett föredöme och en pådrivande kraft.
- Satsa på förnyelsebar energi och förnyelsebara bränslen.
- Öka andelen ekologiska produkter

6.13.1 Kollektivtrafik för alla

Vi är i behov av snabba och täta kommunikationer mellan orter och mellan bostadsområden för att kunna ta oss till arbetsplatser, skolor och fritidsintressen. Målsättningen för Vänsterpartiet är att utveckla kollektivtrafiken i regionen, så det gynnar en utveckling i alla kommuner.

Vi kan konstatera att det kollektiva resandet i regionen har minskat på vissa sträckor. Därför vill Vänsterpartiet införa billigare busskort och rabatterade priser för grupper som ungdomar, studenter och pensionärer.

För att möta hotet om negativa klimatförändringar måste omställning ske inom transport-sektorn och en överföring från bilism till kollektivtrafik där det är möjligt. Förutsättningar för detta är framförallt en enkel och billig kollektivtrafik i hela länet.

Även ur folkhälsoperspektiv bidrar kollektivtrafiken på ett positivt sätt. Forskning visar att den som åker kollektiv rör sig i genomsnitt fyra gånger mer än de som åker bil. Skaderisken är dessutom åtta gånger högre för bilister jämfört med en resa med kollektivtrafik. Därför föreslår vi 5 mnkr för att hålla nere taxorna för kollektivtrafiken.

Vi vill att region Örebro län inför avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer under lågtrafik i hela regionen. Det är en satsning som innebär mycket små kostnader då det handlar om befintlig trafik med mycket tomma platser. En utbyggd och väl fungerande kollektivtrafik gynnar enligt fördelningsanalyser låginkomsttagare, studenter, barn och ungdomar och äldre. Utifrån ett könsperspektiv är det kvinnor som använder kollektivtrafiken mest. Så satsningar på en väl fungerande och tillgänglig kollektivtrafik är också en viktig jämställdhetsfråga. På sikt vill Vänsterpartiet ha en avgiftsfri kollektivtrafik.

Vänsterpartiets inriktning är att all infrastruktur ska ägas offentligt. Vi anser också att offentlig sektor ska äga egna bussbolag, driva tågtrafik och utveckla och äga energibolagen. Vi kommer i alla sammanhang att verka för en förändring mot ett mer hållbart ägande.

Vi behöver ha kollektivtrafik i hela regionen som en samhällsservice. Utgångspunkten ska vara att mindre orter ska ha en linjelagd kollektivtrafik främst anpassad utifrån behov av

arbetspendling och studier, men även för att göra ett socialt liv möjligt. Vänsterpartiet vill utveckla och utöka anropsstyrd kollektivtrafik i fler kommuner, anropsstyrd trafik ska gälla även på helgerna. Det är av stor betydelse av skolskjutsar är tillgängliga för alla som har behov av kollektivtrafik.

Kollektivtrafiken är inte bara begränsad till Örebro län. Behovet av snabba och täta kommunikationer i ett storregionalt system är viktigt. Tågsystemet i Mälardalen och snabbtågsförbindelsen Stockholm – Oslo är sådana stråk som ger regional utveckling i länet.

6.13.2 Vi tar ansvar för miljö och klimatet

Rättvis fördelning av jordens resurser är en grundläggande förutsättning för att begränsa konsekvenserna av de pågående klimatförändringarna.

Miljöförstöring och klimatförändringar är en följd av ett ekonomiskt system som sätter profiten högre än hållbarheten och som systematiskt utnyttjar både natur och människor.

Regionen måste angripa grunden till miljö- och klimatproblemen genom att fortsätta arbeta för ett mänskligare och rättvisare ekonomiskt system. Vi är ensamma om att lyfta fram klass- och könsperspektiven på problemen, som till exempel att fattiga drabbas hårdare av miljöförstörelse och klimatförändringar.

Region Örebro län måste utforma en långsiktig hållbar energiförsörjning baserad på förnyelsebar energi och snarast göra oss oberoende av framför allt fossila bränslen. Vi vill att regionen ska bli självförsörjande när det gäller förnybar el. Vindkraft och solenergi är viktiga delar av omställningen till fossiloberoende och bör uppmuntras. Offentliga aktörer måste ta ledningen i energiomställningen.

Regionen och länets kommuner behöver skärpa sina miljömål inom andra områden. För att minska klimatpåverkan krävs tydliga politiska beslut om mål och åtgärder, att resurser avsätts och ett ökat miljömedvetande i hela organisationen. Det måste bli billigare att åka kollektivt och kollektivtrafiken måste bli ännu mer anpassad till befolkningens behov. Arbetet med att införa förnyelsebart bränsle i kollektivtrafiken och andra färdmedel som kommunerna och regionen har inflytande över, måste vidareutvecklas. När vi bygger nytt eller bygger om ska höga krav ställas på energianvändning och materialval.

Naturresevat i länet ska fortsätta att utvecklas och fler ska tillkomma där det finns ett behov att värna biologisk mångfald och friluftsliv. Områden som redan är rikt besökta behöver skydd samtidigt som det är viktigt att fler områden blir tillgängliga för allmänheten. Vättern är självklart en viktig regional fråga i dess egenskap som dricksvattentäkt, biologisk mångfald och det rörliga friluftslivet. Försvarets utvidgade skjutningar i Vättern och hot om att starta nya gruvor i Vättern och i dess närhet måste stoppas. Vänsterpartiet säger också nej till alla planer på uranbrytning i länet.

6.13.3 Flygplatsen

Att satsa på flyg i en tid då nya forskarrön duggar tätt kring vilken miljöbov flyget är, känns inte bra. Miljöskadliga subventioner måste fasas ut ur regionens budget och pengarna ska istället investeras i det som ställer om vårt samhälle till långsiktigt hållbart. Vänsterpartiet anser att det

är hög tid att förändra ägarstrukturen eller påbörja en nedläggning om inga andra intressenter finns.

Flygplatsen Örebro kostade regionens skattekollektiv cirka 80 miljoner under perioden 2015-2018. Därtill kommer att flygplatsen kommer att behöva stora investeringar i framtiden, bl.a. till förlängning av start- och landningsbanan. Vi tycker att det i förlängningen är ett ohållbart och dåligt system att fortsätta äga en flygplats och slösa bort skattebetalarnas pengar. Därför föreslår vi en halvering av regionens bidrag till flygplatsen. Dvs besparing på cirka 10 mnkr.

7. Attraktiv arbetsköpare

PRIORITERADE MÅL

- *Motverka osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.*
- *Öka och säkerställa delaktigheten för de anställda.*
- *Ge alla våra medarbetare chansen att utvecklas och på riktigt få påverka på jobbet.*
- *Att personer med funktionsnedsättning ges möjlighet till arbete inom regionen.*
- *Vi fortsätter kampen för kortare arbetstid; för bättre arbetsmiljö och för att rekrytera och behålla vårdpersonal.*

Försvaret av den offentliga verksamheten ställer också höga krav på att offentliga arbetsköpare blir bättre och ligger i framkant när det gäller utveckling av arbetsorganisation och arbetsmetoder. Men också att stå upp för de anställda och deras anställningsvillkor för långsiktighet och trygghet.

Region Örebro län står inför en stor utmaning i att klara sin kompetensförsörjning. Det är brist på grundutbildade sjuksköterskor, specialistutbildade sjuksköterskor, barnmorskor, läkare och psykologer. Dessutom saknas det till exempel kuratorer, biomedicinska analytiker, logopedier och undersköterskor. Vi konkurrerar med andra arbetsköpare för att rekrytera och behålla medarbetare.

Medarbetarna är de viktigaste ambassadörerna för att trygga framtidens kompetensbehov. Den som får uppskattning och förtroende har förutsättningar att göra en bra arbetsinsats. Det är positivt när personalen tar initiativ till att berätta hur situationen är på arbetsplatsen. Det ska vara högt i tak för olika synpunkter och åsikter även i en offentlig debatt där vi som förtroendevalda ska vara angelägna om att lyssna på personalen. Vi tror på att alla kan och vill utvecklas och är beredda att ta ansvar i sitt arbete. Vi behöver ett ledarskap som är demokratiskt, genusmedvetet och icke diskriminerande.

En god arbetsmiljö handlar också om rimliga arbetsprogram med möjlighet till återhämtning och som också gör det möjligt att orka arbeta heltid. Den viktigaste delen i en bra arbetsmiljö är på många arbetsplatser att minska stressen. Om vi inte kan minska kötider, överbeläggningar och känslan av otillräcklighet så kommer vi inte i grunden att påverka arbetsmiljön. Även den medicinska utvecklingen kräver en hög förändringstakt och ett aktivt kvalitetsarbete. Utvecklingen kan bara fullföljas om personalen har en rimlig arbetsbelastning och ges möjlighet till vidareutbildning.

För att komma tillrätta med svårigheter att rekrytera och behålla läkare och psykologer är det angeläget att det finns AT-, ST- och PTP-platser som svarar mot vårt behov av nyrekryteringar. Schemaläggning av läkares arbetstid är självklart en verksamhetsfråga som hanteras på samma sätt som schemaläggning av alla andra yrkeskategorier.

Vården står idag inför stora personalavgångar. Därför är det viktigt att region Örebro län har en bra strategi för framtida rekryteringar. Att arbeta inom vården ska bli mer attraktivt och det ska löna sig t.ex. för sjuksköterskor att specialisera sig. Flerspråkighet ska vara en merit och arbetsplatser ska vara tillgängliga för funktionsnedsatta. På regionens arbetsplatser ska det råda nolltolerans mot hot och våld. Kränkande särbehandling och sexuella trakasserier ska identifieras och aktivt motarbetas.

Kortare arbetstid är nästa stora välfärdsreform som kommer att ge positiva effekter på många sätt i samhället. Vi har under mandatperioden föreslagit kortare i de dubbelbelastade verksamheterna. Vi har inte fått något stöd för våra förslag. Men vi kan samtidigt konstatera att försök pågår inom regionen med kortare arbetstid, dock under andra benämningar och på initiativ från dem som jobbar.

En förkortad arbetstid kan ibland vara den mest lämpliga lösningen och Vänsterpartiet vill se fler verksamheter som prövar arbetstidsförkortning för både mer tid för återhämtning men också för ett rationellt utnyttjande av lokaler och resurser. Vården måste bli bättre på att tillåta personalen att få freda sin fritid. Det behövs också fler händer i vården för att minska på arbetsbelastningen, göra organisationen mindre sårbar och för att bättre klara av sommarsituationen.

Region Örebro län behöver utöka antalet utbildningsplatser med bibehållen lön för de som utbildar sig till specialistsjuksköterskor. Det är också rimligt att en specialistutbildad sjuksköterska får en löneökning efter utbildningen, antingen hen byter jobb eller jobbar kvar på sin arbetsplats.

Senaste året har bristen på och konkurrensen om de viktiga yrkesgrupperna undersköterskor, tandsköterskor, barnsköterskor och skötare blivit allt tydligare. Yrkena och deras arbetsvillkor behöver uppmärksammas och förbättras när det gäller arbetsmiljö, löner och möjlighet till fortbildning. Det krävs att fler väljer att utbilda sig inom vårdsektorn, både unga som väljer yrkesbana och äldre som utbildar eller omskolar sig.

Arbetsmiljöarbetet ska ha hög prioritet inom Regionservice verksamheter. Det är också inom Regionservice vi har de anställda med allra lägsta lönerna. Det är arbeten som behöver uppvärderas och lönerna höjas.

Att anlita bemanningsföretag är en variant av att tillåta att privata företag tar vinster ur välfärdssektorn. Kortsiktiga lösningar med inhyrd personal är dyra och ger dålig kontinuitet för patienterna. Vår uppfattning är att regionen ska prioritera att minimera sin användning av bemanningsföretag inom vården.

Region Örebro län ska vid upphandling använda sig av krav på personalövertagande när det är möjligt. Det ger tryggare anställningsvillkor för personal, som då garanteras erbjudande om anställning hos den som övertar verksamheten.

Region Örebro län ska präglas av ett öppet klimat och skapa mötesplatser för en ökad dialog. Regionen har en väl utarbetad samverkan med de fackliga organisationerna och ser det som ett naturligt sätt att bedriva och utveckla verksamheten. Via samverkansavtal klargörs olika åtaganden och samverkansstruktur. Region Örebro län är en väl fungerande organisation där samverkan är en naturlig del.

Att inte ha inflytande över sin arbetstid är en starkt bidragande faktor för ohälsa. Korttidsvikariat och timanställningar ska minimeras. Heltid ska vara norm inom alla verksamheter i regionen- deltid ska vara en möjlighet för den som önskar.

8. Ekonomi

Finansiella förutsättningar och god ekonomisk hushållning

Målet för Region Örebro läns ekonomiska politik är att skapa en långsiktig, stark ekonomi samt uppnå en verksamhetsmässig och finansiell, god hushållning.

Grundtanken med god ekonomisk hushållning är att varje generation av länets invånare ska bära kostnaderna för den service som de själva beslutar om och drar nytta av samt att gjorda investeringar ska kunna ersättas. Det medför att god ekonomisk hushållning i dag är en förutsättning för att också i framtiden bedriva och utveckla en bra verksamhet för länets invånare.

En långsiktig stark ekonomi omfattar att ha reserver som klarar anpassningar från högkonjunktur till lågkonjunktur utan drastiska åtgärder. Det krävs därför mer än nollresultat för att finansiera verksamheterna över tid. Verksamheten ska vara anpassad till den aktuella intäktsnivån.

Region Örebro läns intäkter i form av skatter och statsbidrag utgör den ekonomiska ramen för omfattningen på den verksamhet som regionorganisationen kan erbjuda till länets invånare.

Därför är det av största vikt att respektive verksamhets omfattning anpassas efter de ekonomiska ramarna och redovisar ett resultat varje år som är noll eller större. Den ekonomiska styrningen av verksamhetens omfattning omfattar även att varje verksamhet ska ta hänsyn till, och inom befintlig ram, finansiera förändrade avskrivningskostnader till följd av beslutade investeringar.

Region Örebro län ska använda tillgängliga resurser på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Det innebär att verksamhet bedrivs på rätt sätt, med rätt insatta resurser och vid rätt tidpunkt. Detta gäller oavsett om verksamheten bedrivs i regionorganisationens regi eller av privata entreprenörer.

8.1 Internationell ekonomi

Den ekonomiska utvecklingen i världen har stärkts under de senaste åren och 2017 växte global BNP med 3,7 procent enligt OECD, vilket är den starkaste tillväxtsiffran sedan 2011. Faktorer som bidragit till tillväxten är ökad industriproduktion, ökade investeringar samt tillväxt i global handel. Ökad tillväxt har bidragit positivt till sysselsättningen och arbetslösheten har i de flesta länder fallit under de nivåer som var före finanskrisen 2008. Trots den positiva utvecklingen i USA är sysselsättningen fortsatt lägre än innan finanskrisen, eftersom en stor del av de som blev arbetslösa lämnade arbetskraften.

BNP i världen beräknas öka med kraftiga 3,9 procent i år och nästan lika mycket nästa år. Även i EU är tillväxten starkare än den varit hittills under återhämtningsfasen efter den senaste finanskrisen. Läget i världen är samtidigt osäkert och utvecklingen kan ta olika riktningar. Brexit kan komma att påverka den ekonomiska utvecklingen, liksom USA:s handelspolitik. Konflikthärdar i Mellanöstern, Asien och Afrika påverkar den geopolitiska och ekonomiska situationen i världen.

Vi kan inte bygga ekonomin och tillväxtönskan på att förneka klimatets betydelse för livet på jorden. För att möta klimathotet krävs ökad jämlikhet. Det är de rika som genom sitt sätt att leva orsakar störst klimatutsläpp. När en större andel av ekonomin går till gemensamma investeringar och välfärd istället för ökad privat konsumtion för de som redan har mest blir det enklare att minska utsläppen.

Kortsiktiga intressen av vinster framför de långsiktiga konsekvenser ett förändrat klimat ger, kommer i förlängningen inte att ge tillväxt.

8.2 Sveriges ekonomi

Svensk ekonomi går fortfarande på högvarv. Men konjunkturen kulminerar och mattas av under 2019, bland annat på grund av tilltagande brist på arbetskraft.

Svagare utveckling för arbetade timmar leder till att skatteunderlaget ökar betydligt långsammare de närmaste åren. Konjunkturinstitutet har gjort en smärre upprevidering av BNP-tillväxten för innevarande år och beräknar en tillväxt på 2,6%.

Arbetsförmedlingens återkommande enkät till företagen pekar på en fortsatt tydlig optimism, även om stämningläget dämpats något sedan förra hösten. Arbetsgivarna planerar för fler anställda, men svårigheten att få tag i personal och bristen på utbildad arbetskraft håller tillbaka. I konjunkturinstitutets barometerundersökning redovisas fortsatt fler företag som planerar att öka sysselsättningen än minska den. Dock har uppgången i nettotalen upphört att öka och minskar något istället.

Sammantaget bedömer SKL att högkonjunkturen går in i en fas med lägre tillväxttal och små förändringar i antalet arbetade timmar, vilket är en naturlig utveckling när konjunkturen kulminerar.

Tack vara Vänsterpartiet

Vänsterpartiets förhandlingar med regeringen har lett till viktiga förstärkningar av välfärdens finansiering de senaste åren. Både välfärdsmiljarder, statsbidrag till förlossningsvård och många andra satsningar har varit viktiga för Regionen. Det har varit, och är, tillgodo för länets invånare t.ex. genom gratis mammografi, gratis medicin till barn, gratis öppenvård för alla över 85 år, gratis kollektivtrafik för skolungdomar under sommaren, dubbla tandvårdsbidrag med mera.

8.3 Ny befolkningsprognos

Den 26 april presenterade SCB en befolkningsprognos för åren 2018–2070.

De senaste åren har befolkningsökningen varit snabb. I början av 2017 passerade Sveriges folkmängd 10 miljoner och enligt SCB:s framskrivning av Sveriges befolkning kommer 11-miljonersstrecket passeras om tio år under 2028.

Därefter beräknas det dröja ytterligare drygt 20 år innan folkmängden i början av 2050-talet passerar 12 miljoner. I slutet av framskrivningsperioden, år 2070, beräknas folkmängden vara nära 13 miljoner.

Framskrivningen av den framtida befolkningen bygger på antaganden om hur barnafödandet, dödligheten samt in- och utvandringen kommer att utvecklas.

Senast SCB publicerade en framskrivning av befolkningen liknande denna var för tre år sedan, 2015. Barnafödandet för kvinnor födda i Sverige antas vara lägre de närmaste åren än vad som tidigare antagits. I de flesta åldrar har de senaste årens utveckling av dödstalen visat en mindre

dödlighetsnedgång än tidigare, vilket gör att livslängden i denna framskrivning inte ökar i samma takt som tidigare antagits.

Fler förväntas också utvandra än vad tidigare antagits. Antalet som invandrar är svårast att förutse och styrs till viss del av lagar och regler. Det är framförallt åren 2015–2018 som det tidigare antogs att fler skulle invandra än vad som observerats.

8.4 Landstingssektorns ekonomiska läge

SKLs analys är att landsting och regioner redan har påverkats mycket av den demografiska utvecklingen jämfört med kommunerna. Det sammantagna ekonomiska resultatet har understigit 1 procent som andel av skatter och statsbidrag under de senaste tio åren. De ekonomiska förutsättningarna mellan landsting och regioner är olika, men landstingssektorn har haft svårare än kommunerna att hålla tillbaka kostnadsökningstakten. Alla landsting och regioner, utom Stockholms läns landsting, har genomfört skattehöjningar de senaste åren. Det innebär att skattesatsen i snitt har ökat med 5 öre per år.

Landstingssektorn redovisade för 2017 ett samlat överskott på 2,6 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,8 miljarder kronor jämfört med året innan. Överskottet motsvarar 0,9 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Fem landsting redovisade underskott 2017 med redovisning enligt blandmodellen, och åtta landsting redovisade ett resultat på 2 procent eller mer av skatteintäkter och generella bidrag.

8.5 Regeringens budgetproposition

Den 15 november presenterade övergångsregeringen Budgetpropositionen för 2019 och Höständringsbudgeten för 2018. Förslagen i höständringsbudgeten som avser 2018 får ingen påverkan på landstingens ekonomi. Övergångsbudgeten för 2019 förlänger, med några undantag, anslagen i 2018 års budget, vilket innebär att de riktade statsbidrag som skulle avslutas 2018 finns kvar 2019, samtidigt som de bidrag som skulle trappas upp 2019 är kvar på 2018 års nivå. Beslut om budgeten fattas av riksdagen den 12 december. En ny regering har sedan möjlighet att när som helst under året lägga en ändringsbudget. Osäkerheten om slutliga anslag i statens budget är därför mycket stor.

De aviserade utökningarna av de generella statsbidragen på 1,5 miljarder 2019 och ytterligare 1,5 miljarder 2020 uteblir. Hänsyn till detta har tagits i Region Örebro läns resultatbudget.

Finansiering för 2019 finns för riktade bidrag som var aviserade att avslutas, cancersatsning, sjukskrivningsmiljarden och professionsmiljarden.

Den utökade satsningen på psykiatri utblir. Nedan finns en lista över de specialdestinerade statsbidragen som finns med i Region Örebro läns resultatbudget.

8.6 Region Örebro läns prognos 2018

Regionorganisationens resultat i delårsrapporten per augusti är ett överskott om 278 miljoner kronor, vilket är 111 miljoner kronor bättre än motsvarande period föregående år.

Helårsprognosen i delårsrapporten augusti beräknas till ett överskott om 150 miljoner kronor vilket motsvarar planeringsreserven för framtida utmaningar om 150 miljoner kronor. Verksamheternas helårsprognos räknas samman till -34 miljoner kronor. Det prognostiserade resultat består främst av reserven för framtida utmaningar.

Vänsterpartiets budget 2019 samt plan 2020 – 2021

Kalkylen baseras på ekonomiskt utfall till och med 2017, SKLs prognoser för skattunderlag respektive landstingsprisindex från oktober 2018 samt KPA:s pensionsprognos från augusti 2018.

Kalkylen omfattar de ekonomiska effekterna av tidigare beslutade särskilda satsningar från den gamla majoriteten (V, S, MP) samt de beslut som fattats hittills under 2018. Vi har valt att ta bort den posten ”reserv” eftersom kostnaderna kommer att tas i bruk i den nya vårdbyggnaden för högspecialiserad vård vid USÖ. Därutöver finns en planeringsreserv på 35 miljoner kronor år 2019, 30 mnkr år 2020 och 25 mnkr år 2021 för att kunna möta tillfälliga resultatsvängningar. I de regiongemensamma posterna finns kostnader för pensioner, vilka har beräknats utifrån KPA:s prognos från april. Specialdestinerade statsbidrag har i kalkylen tagits upp med motsvarande belopp som i budget 2018. Finansnettot är kalkylerat från att investeringar görs utan upplåning och, med beaktande av rådande ränteläge, en viss försiktighet gällande avkastning på placerade medel.

8.7 Skattesats

Vänsterpartiet i Region Örebro län föreslår en oförändrad skattesats för 2019, vilket preliminärt innebär 11:55 kronor per intjänad hundralapp.

8.8 Skatteunderlagsprognos samt omräknade generella statliga bidrag och utjämning

SKL presenterade den 19 november nya planeringsförutsättningar för landstingen för åren 2018-2021.

Utveckling av skatteunderlag och intäkter

förändring i procent

	2018	2019	2020	2021
SKL, 19 nov 2018	3,6	2,9	3,3	3,8
SKL, 19 okt 2018	3,6	3,4	3,3	3,8
SKL, 16 aug 2018	3,7	3,3	3,3	3,9

Prognos för landstingsprisindex (LPIK)

SKL har även lämnat en ny bedömning av löne- och prisutvecklingen för landstingen, s.k. LPIK. I landstingsprisindex (LPIK) ger SKL sin bedömning av landstingens prisutveckling. I indexet ingår inga volymförändringar. LPIK baseras på SKL:s ekonomiska antaganden och ändras i takt med nya bedömningar av samhällsekonomin.

LPIK inklusive läkemedelspriser beräknas per oktober till 2,4 procent för 2019, 2,8 procent för 2020 och 2,6 procent för 2021.

Prognos för LPIK inkl läkemedel

förändring i procent

	2018	2019	2020	2021
SKL, okt 2018	3,2	2,4	2,8	2,6
SKL, apr 2018	3,4	2,3	2,8	2,6

Tabell för justerat landstingsprisindex LPIK

Årlig procentuell förändring

	2019	2020	2021
LPIK inkl läkemedel	2,4	2,8	2,6
- timlön	2,9	3,2	3,3
- sociala avgifter	3,9	4,6	4,6
- läkemedel	-0,7	-0,7	-0,7
- förbrukning	2,1	2,5	2,4
LPIK exkl läkemedel	2,9	3,3	3,1

8.9 Uppräkning av anslag till nämnder och verksamheter

I Vänsterpartiets preliminära budgetkalkyl har verksamheternas kostnader räknats upp med 2,1 procent för budgetåret 2019 och planeringsåren 2020 och 2021. För år 2019 har därutöver en uppräkning gjorts av anslaget för läkemedel motsvarande budgeterad ökning av statsbidraget för läkemedel inom förmånen, 19 mnkr, för volymökningar och införande av nya läkemedel. Totalt innebär det för 2019 en löne- och priskompensationen på 189 miljoner kronor.

8.10 Specialdestinerade statsbidrag

I resultatbudgeten har följande statsbidrag räknats in för 2019 (mnkr)

Samord/tillgängligh, professionens komp	30
Kvinnosjukvård	15
Förstärkt satsning förlossningsvård	27
Stimulansmedel psykiatri	20
Patientmiljard	29
Arbetsmiljö och kompetensutv.	58
Förstärkt barnhälsovård o civilförsv	4
Summa	182

8.11 Årets resultat

Utifrån ovanstående förutsättningar uppgår resultatet 2019 i kalkylen till 228 miljoner kronor. Resultaten under planperioden 2020 och 2021 uppgår till 225 miljoner kronor respektive 196 miljoner kronor. I den preliminära kalkylen ingår kostnader för beslut om satsningar som togs i budgeten för 2018 samt för beslut med ekonomisk effekt som tagits hittills under året.

8.12 Vänsterpartiets budgetkalkyl för 2019 samt plan för 2020 – 2021

RESULTATBUDGET mnkr	Budget 2018	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Regionbidrag till verksamheterna	-9 013		-9 013	-9 202	-9 396
Löne- och prisjustering inkl läkemedel			-189	-193	-197
H-huset			-11	-116	-197
Regionstyrelsens verksamhetskostnad	46		51	-25	-71
Effekter av tidigare års beslut	-19		-214	-197	-322
Satsningar innevarande år	-115		-63	-63	-63
Justering av anslaget till flygplatsen			10	10	20
Justering av arvoden och partistödet			10	10	10
Generella årgärder			0	150	300
Regionstyrelsens planeringsreserv	-99		-35	-30	-25
Resten av planeringsreserv fr. 2018			60	0	0
Framtida utmaningar	-150		0	0	0
Verksamhetens nettokostnader	-9 351	-9 218	-9 394	-9 656	-9 940
Skatteintäkter	7 081	7 082	7 298	7 548	7 836
Generella statsbidrag och utjämning	2 332	2 304	2 426	2 440	2 476
FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOSTNADER					
Verksamhetens resultat	63	168	330	332	372
Finansnetto	-52	-18	-102	-107	-176
Årets resultat (balanskravsresultat)	10	150	228	225	196

Orealiserad värdeökning av finansiella tillgångar			100	100	100
Resultat inkl orealiserad värdeökning av finansiella tillgångar			328	325	296

Sammanställning över Vänsterpartiets särskilda satsningar (mnkr)

	2019	2020	2021
Hälso- och sjukvården			
Primärvård och Barn och ungdomspsykiatri	12,0	12,0	12,0
Gratis TBE vaccin för barn upp till 19 år	4,0	4,0	4,0
Äldres hälsa/geriatriska kompetensen i vården	5,0	5,0	5,0
Missbruksvård	2,0	2,0	2,0
Arbetet mot psykisk ohälsa	2,0	2,0	2,0
Hbtq- certifiering och diplomering	1,0	1,0	1,0
Kultur på recept	1,0	1,0	1,0
Regionaltillväxt och Kultur			
Ökad anslag till Örebro länsteater	1,5	1,5	1,5
Inrätta ett idrottspris och idrottsstipendium	0,2	0,2	0,2
Samhällsbyggnad			
Avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer	1,5	1,5	1,5
Anropsstyrd närtrafik i fler kommuner	2,0	2,0	2,0
Resegaranti inom serviceresor	0,7	0,7	0,7
Billigare och klimatsmartare att välja kollektivtrafik	5,0	5,0	5,0
Trafikkostnader, Kulturkvarteret	2,2	2,2	2,2
Övrigt			
Finansiering av ST- och AT tjänster	4,5	4,5	4,5
Demografisk effekt Hälsoval	8,4	8,4	8,4
Demografisk effekt Tandvård	1,2	1,2	1,2
Demografisk effekt sjukresor	8,8	8,8	8,8
Summa	63,0	63,0	63,0

Förklaring till Vänsterpartiets satsningar 2019

- **Satsningar på Primärvården och Barn och ungdomspsykiatri, 12 000 tkr**
Den psykiska ohälsan bland barn och unga är idag stor och enligt nationella och lokala rapporter ökar den ytterligare i samhället. Vård och behandling av barn och unga behöver därför utifrån nuvarande och kommande behov utvecklas och ansvarsfördelningen mellan skolhälsovården, primärvårdsnivån och specialistsjukvården tydliggöras. Därför väljer vi att göra en stor satsning för att bekämpa den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar.
- Primärvården tar ett samlat ansvar för att hålla ihop vården för individer med stort vårdbehov och de som lider av psykisk sjukdom/ohälsa.
- **Grattis TBE vaccin för barn upp till och med 19 år, 4 000 tkr**
I vårt län ska det inte vara en klassfråga att kunna skydda sitt barn mot sjukdomar. En TBE-infektion kan ge både allvarliga och bestående följder. Därför anser vi att det vara extra viktigt att skydda barnen som ofta leker och vistas i miljöer med mycket vegetation.
- **Satsningar på äldres hälsa/geriatriska kompetensen i vården, 5 000 tkr.**
Det behövs en förstärkning av den geriatriska vården för att få en jämlik vård av hög kvalitet i regionen.
- **Missbruksvård, 2 000 tkr**
Ta fram strategier för att stötta barn och unga som lever i missbrukande familjer samt förstärka samarbetet med kommunerna kring missbruksvård.
- **Utöka arbetet mot psykisk ohälsa, 2 000 tkr**
Det ojämlika samhället med ökade klyftor skapar psykiatrisk ohälsa som slår hårdast mot människor som är arbetslösa, har funktionsnedsättningar, kvinnor och unga. Det av stor betydelse att människor med symptom på psykisk ohälsa får hjälp och stöd i tidigt skede.
- **Hbtq-certifiering och diplomering av fler verksamheter inom regionen, 1 000 tkr**
Utöka arbetet med hbtq-certifiering och diplomering av fler verksamheter inom regionen.
- **Kultur på recept, 1 000 tkr**
Genom att lyfta in kulturen i vården och låta kulturaktiviteter bli en del av den behandling som läkare kan skriva ut till sina patienter förbättras sjukvårdens rehabiliterande arbete.
- **Ökad anslag till Örebro länsteater, 1 500 tkr**
Örebro Länsteater är en viktig del av välfärden i vårt län och bidrar till livskvaliteten på många sätt. Vi anser att det är viktigt att Örebro Länsteatern fungerar väl för att fortsätta nå alla i hela regionen.

- **Idrottspris och idrottsstipendium, 200 tkr**
Idrottspriset och idrottsstipendium syftar till att uppmärksamma framgångsrika prestationer utförda av idrottsföreningar eller enskilda idrottsutövare verksamma i Örebro län. Idrottspriset och stipendium delas ut i samband med utdelning av Kulturpris och kulturstipendium.

- **Avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer, 1 500 tkr**
Avgiftsfri kollektivtrafik för pensionärer under lågtrafik i hela regionen.

- **Anropsstyrd närtrafik i fler kommuner, 2 000 tkr**
Utveckla och utöka anropsstyrd närtrafik i fler kommuner, den ska gälla även på helgerna.

- **Resegaranti, 700 tkr**
Resegaranti inom serviceresor, d.v.s. Färdtjänst och sjukresor. Det ska vara samma regler oavsett vilken kollektivtrafik vi använder.

- **Billigare och klimatsmartare att välja kollektivtrafik, 5 000 tkr**
Det ska vara enkelt och billigt att åka kollektivt, därför ska priserna hållas låga.

- **Trafikkostnader, Kulturkvarteret, 2 200 tkr**
Ny trafiklinje.

- **Justeringar av kostnader som inte är inräknade i budgetkalkylen, 22 900 tkr**
Finansiering av ST- och AT tjänster, 4 500 tkr
Demografisk effekt Hälsoval, 8 400 tkr
Demografis effekt Tandvård, 1 200 tkr
Demografisk effekt sjukresor, 8 800 tkr

Bilagor

RESULTATBUDGET mnkr	Budget 2018	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
Regionbidrag till verksamheterna	-9 013		-9 013	-9 202	-9 396
Löne- och prisjustering inkl läkemedel			-189	-193	-197
H-huset			-11	-116	-197
Regionstyrelsens verksamhetskostnad	46		51	-25	-71
Effekter av tidigare års beslut	-19		-214	-197	-322
Satsningar innevarande år	-115		-63	-63	-63
Justering av anslaget till flygplatsen			10	10	20
Justering av arvoden och partistödet			10	10	10
Generella årgärder			0	150	300
Regionstyrelsens planeringsreserv	-99		-35	-30	-25
Resten av planeringsreserv fr. 2018			60	0	0
Framtida utmaningar	-150		0	0	0
Verksamhetens nettokostnader	-9 351	-9 218	-9 394	-9 656	-9 940
Skatteintäkter	7 081	7 082	7 298	7 548	7 836
Generella statsbidrag och utjämning	2 332	2 304	2 426	2 440	2 476
FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOSTNADER					
Verksamhetens resultat	63	168	330	332	372
Finansnetto	-52	-18	-102	-107	-176
Årets resultat (balanskravsresultat)	10	150	228	225	196

Orealiserad värdeökning av finansiella tillgångar			100	100	100
Resultat inkl orealiserad värdeökning av finansiella tillgångar			328	325	296

DRIFTBUDGET	Budget	Prognos	Budget	Plan	Plan
mnkr	2018	2018	2019	2020	2021
Regionbidrag					
Regionfullmäktige	-17		-17	-17	-17
Regionstyrelsen	-8 241		-2 190	-2 236	-2 284
varav					
- Regionstyrelsen och regionkansliet	-423		-309	-316	-323
- Hälsovalsenheten	-1 563		-1 642	-1 676	-1 712
- Tandvårdsenheten	-227		-239	-244	-249
Servicenämnd			-174	-178	-182
Häls o- och sjukvårdsnämnd			-5 914	-6 038	-6 165
Forsknings- och utbildningsnämnd			-120	-123	-126
Samhällsbyggnadsnämnd	-510		-532	-543	-550
Regional tillväxtnämnd	-227		-123	-126	-130
Kultur och fritidsnämnd			-113	-115	-118
Gem nämnd för företagsh.o tolk	-20		-20	-20	-21
Löne- och prisjustering inkl läkemedel			0		
Löne- och prisjustering inkl läkemedel årets					
Summa regionbidrag	-9 013	-9 184	-9 202	-9 395	-9 592
Resultat från verksamheten		-262			
Ramförstärkning hälso- och sjukvården					
Satsningar innevarande år	-115		-63	-63	-63
H-huset kostnader			-11	-116	-197
Effekter av tidigare års beslut *	-19		-214	-197	-322
Justering av anslaget till flygplatsen			10	10	20
Justering av arvoden och partistödet			10	10	10
Generella åtgärder			0	150	300
Regionstyrelsens planeringsreserv	-99		-35	-30	-25
Resten av planeringsreserv fr. 2018			60		
Framtidens utmaningar	-150		0	0	0
Summa verksamheter	-9 396	-9 446	-9 445	-9 631	-9 869
Regionstyrelsens verksamhetskostnad	46	228	51	-25	-71
Verksamhetens nettokostnader	-9 351	-9 218	-9 394	-9 656	-9 940
Regionstyrelsen					
Skatteintäkter	7 081	7 082	7 298	7 548	7 836
Generella statsbidrag och utjämning	2 332	2 304	2 426	2 440	2 476
Finansiella intäkter	75	91	61	58	58
Finansiella kostnader	-127	-109	-163	-165	-234
Årets resultat	10	150	228	225	196

BALANSBUDGET mnkr	Budget 2018	Prognos 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>	6	7	7	7	7
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	4 673	4 402	5 295	5 820	6 042
Maskiner och inventarier	768	725	918	1 121	1 301
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>					
Aktier och andelar	106	155	155	155	155
Långfristiga fordringar	29	23	23	23	23
Summa anläggningstillgångar	5 581	5 312	6 398	7 125	7 528
Omsättningstillgångar					
Förråd	155	158	158	158	158
Fordringar	667	716	716	716	716
Kortfristiga placeringar					
pensionsmedelsportfölj 1)	2 365	2 887	2 907	2 927	3 479
Orealiserade finansiella tillgångar			100	200	300
Kassa/bank o kortfr placeringar likv portfölj	829	1	102	43	-168
Summa omsättningstillgångar	4 016	3 762	3 983	4 044	4 485
SUMMA TILLGÅNGAR	9 597	9 074	10 381	11 169	12 013
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital					
Ingående eget kapital	2 117	2 117	2 267	2 595	2 920
Årets resultat	10	150	328	325	296
Justering med post "Framtida utmaningar"	150	0	0	0	0
Summa eget kapital	2 277	2 267	2 595	2 920	3 216
Avsättningar					
Avsättning för pensioner inkl löneskatt	4 048	4 012	4 438	4 910	5 467
Övriga avsättningar	0	0	0	0	0
Summa avsättningar	4 048	4 012	4 438	4 910	5 467
Skulder					
Långfristiga skulder	283	328	880	871	862
Kortfristiga skulder	2 160	2 467	2 467	2 467	2 467
Summa skulder	2 443	2 795	3 347	3 338	3 329
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	8 768	9 074	10 381	11 169	12 013

1) Bokförd utdelning/avkastning återinvesteras

KASSAFLÖDESBUDGET mnkr	Budget 2018	Prognos 2018	Budget 2019	Plan 2020	Plan 2021
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat	10	150	328	325	296
Justering med post "Framtida utmaningar"	150	0	0	0	0
Justering för av- och nedskrivningar	310	280	286	338	390
Justering för gjorda avsättningar	390	357	401	447	532
Justering för utnyttjade avsättningar					
Justering för övr ej likv.påverkande poster	-17	-1	5	5	5
<i>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</i>	843	786	1 020	1 115	1 223
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	0	-10	0	0	0
Ökning/minskning förråd och lager		-3			
Ökning/minskning kortfristiga skulder	0	233	0	0	0
Justering ej likvidpåverkande poster					
Kassaflöde från den löpande verksamheten	843	1 006	1 020	1 115	1 223
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investeringar i immateriella anläggningstillgångar		-1			
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	-1 700	-1 339	-1 372	-1 065	-792
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		1			
Investeringar i finansiella tillgångar *		-54			-532
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar					
Justering ej likvidpåverkande poster **			-100	-100	-100
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-1 700	-1 393	-1 472	-1 165	-1 424
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Minskning långfristiga skulder	-9	-9	-9	-9	-9
Ökning långfristiga skulder	37	82	561	0	0
Ökning/minskn långfristiga fordringar		5			
Minskning långfristiga fordringar					
Justering för ej likviditetspåverkande poster					
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	28	78	552	-9	-9
UTBETALNING BIDRAG STATLIG INFRASTRUKTUR					
ÅRETS KASSAFLÖDE	-829	-309	101	-59	-210

* återlån avslutas år 2020 enl. nuvarande plan

** orealiserad värdeökning av finansiella tillgångar

8.13 Investeringar

I direktiven för verksamhetsplan med budget för 2019-2021 angavs ramar för investeringsnivåer kommande år. Fortsatt gäller att för att kunna hantera de stora investeringarna i samband med uppförande av H-huset vid Universitetssjukhuset utan extern upplåning måste andra investeringar stå tillbaka. Utgångspunkten är att endast mycket prioriterade investeringsprojekt ska startas upp under innevarande budget och planperiod. För 2019 är investeringarna beräknade till 1 372,2 miljoner kronor.

Verksamhet	Fastigheter	MT	IT	Övrigt	Byggnads- utrustning	Teknisk utrustning	Totalt
Hälsa och sjukvårdsförvaltningen	314,3	94,5		9,1	9,2	16,2	443,3
Hälsa och sjukvårdsförvaltning, Etapp 2	490,0	48,0		25,7	20,0		583,7
Folk tandvården	22,8	9,8		2,9	0,8	0,6	36,9
Regional utveckling	22,9			10,3			33,2
Regionhälsan	0,1			0,2			0,3
Regionservice, fastigheter	80,0						80,0
Regionservice	17,3		75,3	24,5	0,8	1,0	118,9
Regionstyrelsen	40,0						40,0
Externa hyresgäster	36,0						36,0
SUMMA	1 023,4	152,3	75,3	72,6	30,8	17,8	1 372,2

Investeringstyp

Bygginvestering

Radetiketter	Total investering	Beslut - 2019-						
		2018	2023	2019	2020	2021	2022	2023-
1. Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	3 523,6	1 937,5	1 586,2	804,3	414,5	197,4	60,3	109,7
Arkivet görs om till expeditioner	1,0		1,0	1,0				
Biobanksfrysar, Campus USÖ	6,3		6,3	1,0	5,3			
HS Akuta anpassningar Neonatal, B-huset	15,8	4,0	11,8	1,0	10,8			
HS Ambulansstation Berglunda inkl. markköp	87,1	14,5	72,6	10,0	37,7	24,9		
HS Anpassning L-huset USÖ, slutenvård ink avd 5	18,9	13,2	5,7	5,7				
HS B-huset, mammografi utbyte utrustning (MT 2908)	5,1	4,6	0,5	0,5				
HS Borttagning rökrum	5,3		5,3	2,0	3,3			
HS BVC, MVC Karlahuset	12,7	11,7	1,0	1,0				
HS Bygginvestering i samband med MT-investering	87,3	16,3	71,0	26,0	15,0	15,0	15,0	
HS Byggnation reservkraft el, Lindesbergs lasarett	38,9	10,5	28,4	5,0	23,4			
HS Cyclotron (MT 2615)	95,1	4,5	90,6	10,0	24,7	34,7	21,2	
HS Etapp 2A Ny byggnad Högspec.hus (slutkostnad inkl. index)	1 399,5	948,5	451,0	399,0	52,0			
HS Etapp 2C om- och tillbyggnad akuten	362,5	175,5	187,0	91,0	20,0	76,0		
HS Fertilitetsenheten, F-huset vån 2	50,6	5,0	45,6		10,2	20,3	15,1	
HS ForskningsMR, röntgen USÖ	15,0	10,0	5,0	5,0				
HS Förberedande arbete	150,0	134,0	16,0	16,0				
HS IVA-platser, H-huset	34,4	4,0	30,4	20,0	10,4			
HS M-huset omstrukturering laboriemedicin	79,5	64,0	15,5	5,0	10,5			
HS Neuro intermediär vårdavdelning, H-huset	34,4	4,0	30,4	20,0	10,4			
HS Ny hiss Hkp-plattan	25,0	6,0	19,0	19,0				
HS Ny lokal VC Lindesberg	120,0	89,3	30,7	30,7				
HS Ny nätstation ersättning för Stn. 04	20,0	0,5	19,5	2,0	17,5			
HS Ombyggnad Rehab med bassäng, Karlskoga	38,4	16,0	22,4	2,0	20,4			
HS Ombyggnation forskningslab, T-huset	24,0	8,1	15,9	5,0	10,9			
HS Omstrukturering Lbg lasarett inom ramen för uppdrag 27	25,5	3,0	22,5	2,0	9,4	11,1		
HS Parkeringshus	287,1	198,0	89,1	64,0	25,1			
HS Pumpstation och dagvattenledning	12,0		12,0		5,6	6,4		
HS Reservvatten USÖ	41,2	31,5	9,7	4,7	5,0			
HS Reservvatten, Lindesbergs lasarett	24,0	7,5	16,5	5,0	11,5			
HS Utbyggnad godsmottagning F-huset	121,0	111,0	10,0	10,0				
HS Utbyggnad Mikaeli VC	2,5	2,0	0,5	0,5				
HS Utbyggnad reservkraft del 1 2017-2021	51,0	5,0	46,0	2,0	44,0			

HS Utbyggnad reservkraft del 2 2022-2030	109,7		109,7					109,7
HS Utökning / ombyggnation Tybble VC	27,6	25,6	2,0	2,0				
HS Vattenförsörjning ringledning	12,6	8,7	3,9	3,9				
HS Verksamhetsförändringar teknik och miljö	36,0		36,0	9,0	9,0	9,0	9,0	
HS, Kga, Datortomograf utbyte röntgenavd. (MT2558)	2,2	0,5	1,7	1,7				
HS, Kga, Digitalröntgenutrustning (MT 875)	2,3		2,3	0,5	1,8			
HS, Kga, Uppgradering MR-kamera (2557)	4,5		4,5	0,5	4,0			
HS, Kga, Utbyte vattenanläggning dialys (MT2007)	0,6	0,5	0,1	0,1				
Ombyggnad IVA-platser KGA	15,9		15,9	1,5	14,4			
Omstrukturering av avd 4A+B, Beroendecentrum	3,5		3,5	3,5				
Omstrukturering syncentral	8,0		8,0	8,0				
Utbyte belysning och dygnsrytm ljus IVA, G-huset	1,6		1,6	0,3	1,3			
Utbyte belysning och dygnsrytm ljus TIVA, G-huset	1,1		1,1	0,2	0,9			
Utredning placering av IMA-enhet på USÖ	2,0		2,0	2,0				
Utredningar för framtida lokalförändringsbehov	5,0		5,0	5,0				
2. Folkhälsvården	62,3	22,5	39,9	22,8	11,1	3,0	3,0	
FTV Adolfsberg, utbyte 10 st. unitar	8,6	0,5	8,1		8,1			
FTV Fellingsbro, lokalanpassning	6,3	1,8	4,5	4,5				
FTV Klostergatan, ombyggnad sterilen	4,5		4,5	4,5				
FTV Lekeberg, utbyte 5 st. unitar	6,5	6,0	0,5	0,5				
FTV Lillån, ombyggnad	8,9	8,2	0,7	0,7				
FTV Odensbacken, lokalanpassning	7,5	6,0	1,5	1,5				
FTV Tillskapande av ytterligare behandlingsrum, Klostergatan	8,1		8,1	8,1				
FTV Verksamhetsförändringar teknik och miljö	12,0		12,0	3,0	3,0	3,0	3,0	
3. Regional utveckling	82,3	42,0	40,3	22,9	13,8	1,8	1,8	
RU Kävesta Folkhögskola, Dansens hus	26,5	4,5	22,0	10,0	12,0			
RU Kävesta Folkhögskola, Musikens hus	48,6	37,5	11,1	11,1				
RU Verksamhetsförändringar teknik och miljö	7,2		7,2	1,8	1,8	1,8	1,8	
4. Regionsservice fastigheter (energi, brand och säkerhet, reinvesteringar)	707,1	387,1	320,0	80,0	80,0	80,0	80,0	
RS ftg Energieffektiviseringar	90,0	50,0	40,0	10,0	10,0	10,0	10,0	
RS ftg Reinvesteringar	617,1	337,1	280,0	70,0	70,0	70,0	70,0	
4. Regionsservice övriga områden	285,8	30,5	255,3	17,3	120,8	88,5	28,7	
RSERV ÖVR F-huset kulvertvåning ombyggn. bef. kontorsdel	5,8	0,5	5,3	1,0	4,3			
RSERV ÖVR MT utökad lokalyta	3,0	3,0	0,0					
RSERV ÖVR Ny serverhall och kontor IT	268,3	27,0	241,3	13,0	114,7	86,7	26,9	
RSERV ÖVR Verksamhetsförändringar teknik och miljö	7,2		7,2	1,8	1,8	1,8	1,8	
Utredning lokaler kostprojekt	1,5		1,5	1,5				
5. Regionstyrelsen	223,6	46,0	177,6	40,0	44,2	41,2	37,2	15,0
RS Akuta medel, byggnadsinv., MT och övr. utrustning	70,0	30,0	40,0	10,0	10,0	10,0	10,0	
RS Klimatinvesteringar	30,0	10,0	20,0	10,0	10,0			
RS Nytt produktionsapotek USÖ	23,6		23,6		4,2	11,2	8,2	
RS Objekt under utredning	75,0		75,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
RS Solpaneler	25,0	6,0	19,0	5,0	5,0	5,0	4,0	
5. Regionstyrelsen, externa hyresgäster	118,0	82,0	36,0	36,0				
RS ext hyr Tillbyggnad Campus vån.4 + hörsal (slutkostnad inkl. index)	118,0	82,0	36,0	36,0				
6. Regionhälsan	0,4		0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	
RH Verksamhetsförändringar teknik och miljö	0,4		0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	
Totalsumma	5 003,2	2 547,6	2 455,6	1 023,3	684,5	412,0	211,1	124,7

*) under utredning